Могаш-маьрша хилда шо! Ираз, аьттув хилба шун!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 1 ЯНВАРЬ, 1985 ШУ. ● № 1 (7035). ● Мах 3 кеп.

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ДУВЦАР

Деза новкъостий, доттагIий!

Кердача, 1985-ча шера чудовл вай. Укх торжественни минуташка дагахь уйла ю дIадахача шера. Дуккха лоархIаме событеш хиларца хьалдиза дар из. Советски наха беркате къахьийгар КПСС XXV съездо кийчъяь социально - экономически программа, цул тIехьагIа хиннача парте Центральни Комитета Пленумий решенеш кхоачашъяра. Кхы а хозагIен низ болашагIен хиннай вай Даьхе, хIаьта советски наьха вахар дикагIен чулоацам болашагIен хиннад.

ДикагIча оагIорахьара хувцамаш хиннад общественни вахара дерригача доакъошка. Мехка экономически потенциал йоккхагIа хиннай. Лакхъеннай халкъа боахама эффективность, тоаденнад цун дикала хьокхамаш. Сийлахьа хIама хилар Байкало - Амурски наькъа дIоаххала балха гIулакха поездаш лела йолаяларах. Агропромышленни комплекса къахьегамхоша тIагIертта къахьийгар Кхачан программа кхоачашъяра. НонагIо толамаш даьхад даймехка Iилмо. Историе чухьа эгIара дукхагIча хана — 237 ден-бус никъ бир вай космонавташа. Социализма идеалаш чIоагIъеча, кердача произведенешца йIаьхегIа хилар дуккхача къамех йола советски культура.

КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дег тIара баркал оал къахьегама коллективашта, болхлошта, колхозхошта, интеллигенцена — вай сийлахьйоккхача социалистически Даьхен экономически оборонни низ дIахо а чIоагIбеча цIенача дег тIара а шоаш кхо ца беш а къа мел хьийгарашта!

Кхоанарча денга бIубенна хьежсоветски нах. Царна дика хов Коммунистически парте политика, массе оагIорахьа цо бу болх къахьегама наьха овлан тIарча хьашташа дIа ма деххара болга.

КПСС ленински Центральни Комитета, новкъост Константин Устинович Черненко керте латтача цун Политбюрона гонахьа кхотаеннача парте а советски наха а къесталу дегIаена социализм тоаяра доккхийи чоалханеи декхараш. Кердача шера производствана дIахо интенсификаци яра, Iилман - технически прогресс сихъяра, воай ресурсаш кхом беш а пайда дукхагIа хьалургболча тайпара а дIаахийтара низаш тIадерзаде деза вай. ЛеррагIа кхоачашъергья парте белгальяь социальни программа.

Уж декхараш кхоачашделга тийша да къахьегама хIара коллективах, хIара советски сагах, цун инициативах а бехктокхамах а, общества доал деча хьинаре дакъа лацарах. Советски наьха сий дола гIулакх а патриотически декхар а да хьатIадоагIача шера хIара къахьегама денах цхьайтталагIа пятилетка толаме чакхъяккхара, КПСС XXVII съезда даха ма доаггIара накъадахара дерригача халкъо лелаеча социалистически яхье хьинаре къахьега ди хургдолча бесса болх бар.

Новкъостий! ХьатIаоттача шера 40 шу дуз Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яькха. Гитлеровски фашизмана духьала тIом беча цIаккха ца хиннача тайпара дола цунна карагIдаьнна хIама баркал оалача ноахалий дегашка даим дусаргда! Машар а лаьттан тIа вахар а хилийтар духьа яьккха котало яр из.

Исторически опыто хьех, тIом дIаболабалалехьа цунна духьала къовсам лоаттабе безилга. ХIанз, агрессивни империалистически гIозарий бехкагIа дунен тIара хьал ирденнача хана, Советски Союзо социалистически содружества мехкашца цхьана шийна могар ду, дерг а да планета политически климат тоадара, ядерни кхерам адамленна тIера дIабаккхара. КПСС-о, Советски паччахьалкхено леррагIа чакхбоаха арахьара политически никъ тIаберзабаь ба массанахьа а кхерамзле хулга, халкъаша вIаши цхьана гIулакхаш леладелга Iалашдара. Боккхача лоархIаме я космоса милитаризаци ца яра, ядерни герзашта доазув оттадара а уж кIезигдара а США-ца переговораш яра хьакъехьара СССР инициатива.

Кердача шера чудовлаш, дег тIара моаршал а лу, дика мел хилар ловш ловца а боаккх социализма мехкий къахьегамхошта! Советски Союз массаза а цар тешаме доттагIи цхьоагIонхон хургья.

Дег тIара ловца боаккх оаха вежарашха долча мехкий халкъашта! Доазол дехьарча вай новкъосташтеи доттагIаштеи, империализма, лоала, реакцена, тIема духьала къовсам мел лоаттабераштa машар а ираз а хилар ловш ловца боаккх!

Деза новкъостий!

Советски нах кердача шера цIейна накъабоагIа йоккхийча сийрдача уйлашца. 1985 шерах къахьегама керда коталонаш а кхоллама мулаш а доаха, чIоагIача машара шу хилда! ХIара советски дезала ираз а дег тIара гIозале а яхьийла цо!

Турпала болхлой класс, колхозни ахархой, халкъа интеллигенци даькъала ювцаш ловца боаккх!

Кердача шера моаршал да парте, тIема, къахьегама сий долча ветеранашка! Дика мел дар хилда тохкама халача шерашка Коммунистически партена, социалистически Даьхенна боарам боацаш мутIахьа болга дIагойтача Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа хиннарашта, тыле къахьийгарашта!

Дег тIара ловца боаккх башхадикача советски кхалнаха — йоакхо еча ноаношта а исташта а, шоаш кхо ца беш къахьегарашта, лог-цIенача патриоткашта! Дег тIара ловца боаккх йоккхагIча ноахалий революционнии къахьегамен традицеш ебасча вай кагирхошта!

Кердача шера моаршал да советски халкъа машарера къахьегам лорабеча деналеча советски бIухошка!

ЦIей дездеча кердача шерарча укх бийсан шнй къахьегама а бIухочун а декхар кхоачаш мел дечунга, ваьча моттигера гаьна мел волчун дег тIара моаршал да!

Керда шу даькъала хилда шун, керда ираз хилда шун!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ

СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

ХЬОНА, ДАЬХЕ!

Мехка Кхачан программа кхоачашъеча ма могга доккхагIа дакъа юкъедахьа гIерт тха объединене болхлой.

Иштта, дIадахача шера цхьайтта бетта совхозий кхашка дIайнхьай 100 эзар тонн органически удобренеш, планагIа яхьа йоагIараш 70 эзар тонн йолаш. Цул совгIа, планагIа товса йоагIараш 8300 гектар йолаш, минеральни удобренеш а тайсай 9190 гектар хулаш долча кхашка.

Кхы дукха балхаш а даьд объединене болхлоша: 550 гектар хулача лаьттана агрономически окультуриванни 9000 гектара химически молхаш тохаш обработкев яьй.

Цхьа бутт совгIа ха я кердача, 1985 шера чотагIа тха объединене коллективо къахьега.

М. КОСТОЕВ.
Назранерча «Сельхозхиме» объединене председатель.

* * *

ЦхьайтталагIча пятилетка диълагIча шера задани тIехкхоачашъяь керда шу дезду «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединене коллективо.

Къахьегама овсарле 8,7 процент лакхъеннай, продукцега дIадодар 5,8 процент лохдаьд.

Объединене коллективо дош деннад стабильни бензин даккхара укх шера план Советски Эскара ди хьатIакхоачаш — 23 феврале кхоачашъе. хIаьта стабильни доацар даккхара Коталон 40 шу дузача денга кхоачашъе.

П. КОРОТУН.
объединене генеральни директор.

А. НИКИТИН,
парткома секретарь.

ДИКАГIБАРИЙ ЦIЕРАШ ЙОАХ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ уттабара хетаьча хоржамашта хьалхарча собранешка цIераш йоах дикагIбарий. Политически а къахьегама в хьинар чIоагIгIа айденнача хьале чакхъювл собранеш, бригадаша, цехаша, предприятеша пятилетка тIеххьарча шера доккхий декхараш тIанйду.

Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института профессорско-преподавательски составо, болхлоша, студенташа № 1 йолча Ленински хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат оттаваьв института ректор, профессор **Юрий Леонидович Расторгуев**.

«Старогрознефть» НГДУ эксплуатационни оборудоване прокатно - ремонтни цеха коллективо республика Лакхехьарча Совета № 48 йолча Горьковски хоржамий округе гIолла харжа оттаваьв вышкомонтажникий цеха бригадир, производстве хьалхалаттар **Анатолий Иванович Онежко**.

Хоржамашта хьалхарча еобране «Новосельский» совхоза къахьегамхоша № 58 йолча Ачхой - Мартановски хоржамий округе гIолла республика пачхьалкхен Iаьдала лакхехьарча органе харжа белгалваьв цу боахама бригадир **Мовлад Шамсудинович Тепсуркаев**.

Ножай - Юртовски района А. Шерипова цIерагIча колхоза къахьегамхоша № 125 йолча Галайтыски хоржамий округе гIолла Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат оттаяьй тхьамка леладер **Лариса Умарпашаевна Арсенкова**.

Грозненски производственни швейни объединене Мужчински филиала коллектива собране № 134 йолча Галашкински хоржамий округе гIолла республика Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат яьй цу филиала болхло **Любовь Якубовна Котиева**.

НОВ. К. В. РУСАКОВНА ЛЕНИНА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
УКАЗ

Коммунистически партенен Советски пачхаьалкхенней хьалхашка доккхий гIулакхаш карагIдувларах а ваьча дийнахьа денз кховзткъе пхийтта шу дизарца дувзаденна а КПСС ЦК секретара нов. **Русаков** Константин Викторовича лойла **Ленина** орден.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума
Председатель К. ЧЕРНЕНКО.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума
секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 ш., 29 декабрь.

ПЛИЕВ Махьмад-Саlид

ЛАКХА УРХЕШ ЯХА

Тешал увттош, тинна денош,
Дувнаш дуаш къаьра,
ДаьгIадац тхо гулдеш къинош,
Хабар дувцаш шаьра.

Лоаца хиннад тхона денош,
Сецаьяц гота.
Керда гIирсаш, керда цIенош
Дита, шу, хьо дода.

Бутт дIабовш мо, тиш а денна,
Из хьа лир ца дойта,
Къахьийгад вай халкъо денна,
Даьха гIоза гайта.

Къоначар а безабенна,
ВIаши йийзай кхелаш.
Агаш дита, низ чубенна,
МассагI бер уд делаш?!

БАМ Iобиллаб тха кIанташа,
Сий деш кхийнад къага.
Цигга байза, цар нешаша,
МассагI терко ага?!

Даьхен кIантий хургба бебаш,
Теркаш дале агаш.
Дошо Седкъех, курра лепаш,
Турпал ноакхош, дагаI..

Герзаш къувлаш, тIема тебаш,
СеттаргIоацаш голаш,
Машар бахьаш, тешам бебош,
Керда шу, хьо дола!

Бердаш дувзаш доттагIало,
Къага хIара уйла!
Ца гуш тIема къемат, хало,
Зама йийкха хийла!

Саьса дошца лоамаш техка,
Шун тIа магIа багIа,
Къоаной хилба хIара мехка,
ГIоза кхааш даха!

Керда шу, хьо, корсамашца,
МорхI хьабийлла доагIа.
ГIор-Дади ший совгIаташца,
Бераш хьаста воагIа.

Халахь, тхо да Даьхан эздеш,
Цун сий лакхадаха.
Дош да хьона: вахар хоздеш,
Керда урхеш яха!

РЕСПУБЛИКА ПРОФСОЮЗИЙ ЮКЪАРА ОБЛАСТНОЙ XIII КОНФЕРЕНЦИ

Дахача шоатта дийнахьа хилар республикерча профсоюзий юкъара Нохч-ГIалгIай областной отчетно-хоржамий конференци. «Облсовпрофа балхахи КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос 1984-ча шера 15-ча ноябре КПСС ЦК Политбюро заседане даьча къамаьлагара хьадоагIача профсоюзни организацей декхарехи» доклад йир облсовпрофа председатела Г. Г. Олейникова.

Доклад ювцаш конференце къамаьлаш дир юрта боахама профсоюза обкома председатела И. В. Полушкина, Наурски районерча «Калиновский» совхоза комсаш лелаерий бригадира К. Албаковас, ЧИУС СМУ-2 комплексни бригада бригадира, Социалистически Къахьегама Турпала Ш. Хаджиева, юрта боахама болхлой профсоюза Шелковской райкома председатела Н. С. Пузина, В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ вокхагIволча оператора, Социалистически Къахьегама Турпала Н. Н. Ведерникова, Октябрьски УБР бурувтохаьо М. Альдиева, кхыбараша.

Докладчика а къамаьлаш даьраша а белгалдаьккхар плановсгIа къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадодар лохдара парте хьалхашка оттадаь декхар республика къахьегамхоша нийса кхетадаьлгеи из кхоачашдеш дуккхадараш царна карагIдаьннилгеи. ХIаьта а конференце керттера теркам тIабохийташ дийцар профсоюзни организацей, къахьегамхой коллективай балха нийслуча кхоачамбоацарехи гIалатехи.

«Грознефтеоргсинтез» объединене генеральни директора В. З. Мельниченкос, «Грознефть» объединене профкома председатела Р. М. Бабаева, автотранспортен тIонаькъийн болхлой профсоюза обкома председатела С. Л. Далакова, «Юбилейный» совхоза Iаьсий лeладеш йолча Н. И. Иванкевича, «Красный молот» завода электросварщицас С. З. Умалатовас, кхычар белгалдаьккхар коллективашка хьаьнала къахьегаш вахара эша социальни хьалаш тоадара, къахьегамхой ушахцIено лораяра кхы а дукхагIа йоахо е эзилга. Технически прогресс дегIайоалаяра, керда техника юкъейоалаяра, балхашта автоматизаци яра гIулакх дIахо тоадара хетадаь дар НТО Нохч-ГIалгIай областной совета председатела Б. А. Григорьева даь къамаьл. Культура учрежденешкарча, школашкарча профсоюзни организацей керда саг хьалкхевечарча лоархIамах дийцар культура болхлой профсоюза обкома председатела Э. А. Исаева, Грознерча № 57 йолча юкъерча школа хьехархочо Л. А. Таштамировас.

Конференце къамаьл дир КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIча секретара Д. ГI. Завгаева. Цо теркам тIаэзар профсоюзни организацей балха стиль тоае, цар лоархIам лакхбе безаш хилара, белгалдаьккхар цар берригa низ дисциплина чIоагIъяра, зехьа ха йоаярца къовсам лоаттабара, къахьегара а салаIара а хьалаш вIаштIехьдахара, къахьегамен алапи даларен хьалха латта формаш юкъейоалаяра, бийдала, электроэнергена кхом бара тIаберзабаь хила безилга. РСФСР Лакхехьарча Совете а моттигашкарча Советашка а хулача хоржамашта, Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара, стахановски болама 50 шу дизара, КПСС XXVII съезда хетаяь къахьегама вахташ дIайолаераш профсоюзни организацеш хила езилга.

Конференце балха дакъа лоацаш хилар НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, республика Министрий Совета председатель, М. А. Керимов, КПСС обкома секретараш Е. В. Тумсоев, З. А. Яндиева, ВЦСПС къахьегам лорабара сектора заведующи Н. А. Залужский.

Профсоюзни организацей организаторски а кхетама а болх дIахо тоабара, цар лоархIам лакхбара тIаберзабаь соцам тIанийцар конференце.

* * *

Керда хержача профсоюзий областной совета хьалхара организационни пленум хилар. Юха а облсовпрофа председателалла хержав Г. Г. Олейников, секретаралла хержаб З. А. Ахмадови М. Ж. Пугоеван. Общественни хьисапе секретаралла хержав Н. И. Ведерников.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: БАЛХА СТИЛЬ

ТIАХЬОЖАМ ЧIОАГIБЕШ

Берригача партийни балха эггара лоархIамеча оагIонех цаI я лаьрхIар кхоачашдара тIехьа цахаддаш тIахьожам лоаттабар, биззача боараме хIаранегара доагIар хьадехар. Тха парткомо къаьстта чIоагIа йоакхо еш лелабу из болх: коммунистий отчеташ увттаю партбюро заседанешка, партийни собранешка.

ЦХЬА шу хьалха эсала лелар тха субподрядчикий болх. Шоай де дезар ханнахьа кхоачашде вIаштIехьдалацар цар. Ерригача треста балха цIенхаштта хьовзам хила тарлуча дIакхаьчадар гIулакх.

Парткомо кIоаргга техкар из дош. Дайзар субподрядчикаш тIехьабисара бахьанаш. Цул тIехьагIа парткома заседане ювца оттайир треста керттерча технолога Ю. Л. Лагунина отчет. Цу заседане дакъа лоацаш бар шоай денхарех лоархIа ца еча коллективай викалаш.

Царна а доагIар царгара хьадехен эшача новкъостал деш декхар долча треста керттерча технолога а цIенхаштта критика еш, дIахо йодача хана болх тоабара накъаш белгалдоахаш чакхъяьлар парткома заседани. Цох пайда а баьлар. ДIадахача шера план 126 процент кхоачашъяьй субподрядчикаша.

Ишта, парткома заседане йийцаяр треста производственни отдела начальника В. Д. Коновалова балхах йола отчет а. Цун бахьан дар треста тайп-тайпарча доакъошта юкъера бувзамаш эсала хилар, лоархIаме дешаш къоастадар дIаьхлулга, отдело ший декхараш дизза кхоачаш ца делга.

Парткома заседане шийна яь критика нийса кхета а яь, коммуниста Ю. Л. Лагунина субподрядни организацей болх тоабара шийга доагIар даьдале, из ала йиш яц треста производственни отделах. ХIанз а цIенхаштта кхоачамбоацараш да отдела балха. Цудухьа коммуниста В. Д. Коновалова отчетага юха а ладувгIа лерхI парткомо.

Болх тоабара чIоагIа новкъостал ду массе а оагIорахьа дика кийчъеш партийни собранеш чакхъяхаро, тIайийца соцамаш дизза кхоачашдара тIехьа цахаддаш тIахьожам лоаттабаро.

«ГIишлон-монтажни балхий дикал лакхъярахи цу хьакъехьарча парторганизаце денхарехи» дола дош дийцар партийни собране 1981-ча шера февраль чакхбоалаш. Из кийчъеча дакъа лоацаш хилар треста керттера специалисташ, отделий начальникаш гIишлош хьалъяра тIахьожам лоаттабеча Ростоверча Къулбаседа-Кавказа инспекце начальник. Дуккха тха гIалаташи кхоачамбоацараши гучадоахаш къамаьл а дир цо собране.

Массе а оагIорахьа из лоархIаме дош тахка а техка, болх тоабара де дезараш къоастадеш соцам тIайийцар цу собране. Цу тIа белгалбаьхабар хIара даькъера кхоачамбоацараш дIадахара бехктокхаме бола новкъостий, оттаяьяр ханаш.

Белгалдаьха гIулакхаш вахаре чакхдахарах йола отчет йийцар цу шера май бетта хиннача собране. Хьалха тIайийца хинна соцам мишта кхоачашбаьб техкар. Биззача боараме из кхоачаш ца баьраш партийни бехктокхаме эзар. Цул тIехьагIа а цу деша тIахьожам лоаттабеш хилар треста партийни бюро, партсобране соцам тIа белгал мел даькхар дизза кхоачашдаь данкхалца.

Цо новкъостал дир гIишлонхошта болх белгтала тоабе. 740 километр трубопроводаш йохкаш хьал мел яь объекташ «дикен» «гIехдикен» лоархIаш дIаечнай тха гIишлонхоша.

ЛаьрххIа дика кийчо яь чакхъяьккхар оаха «КПСС Нохч-ГIалгIай обкома соцамга хьежжа нах чубахача фусамийи соцкультбытен объекташ хьалъелга тоадара» хетаяь партийни собрани а. Треста аппарата парторганизаце дийцачул тIехьагIа из дош шоай партийни собране дувцилга тIадиллар оаха шоллагIча гIишлон-монтажни управлене коммунисташта. Собране соцам тIа хоадам болаш белгалдаьхар нах чубахача фусамий а соцкультбыта а гIишлош хьалъеча дакъа лоацача хIара коллектива декхараш.

Из соцам кхоачашбаро новкъостал дир уж гIишлош хьалъяра болх тоабе, цу даькъера дIадахача шера а пятилетка хьалхарча диъ шера а планаш ханал хьалха кхоачашъе.

ХЕТА тарлу, хьалха хинна партийни собранеш а цар тIайийца соцамаш а сенна дувц, аьнна. Сона хетачох, из эш дуккхача хана лаьрхIа дола лакхерча партийно-советски органий а тха тхоай партийни организаце а соцамаш кхоачашдара парткомо беш бола болх дIахьоккхара.

Хьалха дийца дешаш юха а партбюро заседанешка, партийни собранешка дувцаш моттигаш хул тха. ТIайийца соцамаш кхоачаш цадарах дац из. Уж дешаш тахан а лоархIаме хилар бахьан долаш да.

ИттлагIа пятилетка йистейоалача шера дийцадар тха треста коммунистий собране КПСС ЦК а СССР Министрий Совета а соцамга хьежжа балха планаш уваттаелга тоадар а боахама доал делга тоадарца, производства эффективность лакхъяра а дош. Укх пятилетка шерашка юха а кхы шоаза дийцад оаха из дош коллектива кердача декхаращца айхха дувза а дувзаш. Сона хетачох, цо новкъостал дир трест рентабельно болх барга ялара.

Укх тIехьарча кхаь шера кхозза партийни собранешка дийцад оаха мехкдаьттаи газен гIишлош яра министерства болх тоабара хьакъехьара КПСС ЦК соцам кхоачашбарах дола дош. Цкъа кустовой собране а дийцад. Укхаза лаьрхIар кхоачашдарах дола дош дувц, оаха ах шера цкъа партбюро заседане, къоастаду кхоачашдаьри цадаьри, белгалдоах болх тоабара дIахо де дезараш.

Цахаддаш партийни тIахьожам лоаттабара лоархIаме да керда гIишлош хьалъеча ханна йола партийни организацеш вIашагIйоххар. Цу тайпара парторганизацеш хиннай Моздоке, Червленне, Терске компрессорни станцеш хьалъеча.

ЧАКХДАЬННАД цхьайтталагIча пятилетка дийлагIа шу. ХIаьта треста къахьегамхой укх шера март бетта календарах болх беш ба. ХIанзлехьа ши миллион совгIа сома маьха балхаш цар даьд укх шера чотагIа. 1,4 миллион сом кIезигдаьд гIишлон балхашка дIадолар. Планах лаьрхIа хинначул совгIа 400 эзар сом пайда беш чакхдаьккхад дIадаха шу.

Диъ шера нах чубаха цIеош хьалдаь дахара декхараш кхоачашдаьд ханал ах шу хьалха. Планал совгIа хьалъяьй 12218 квадратни метр фусамаш.

Квартале баьча балха итогех укх пятилетка шерашка Ерригсоюзни социалистически яхье иттаза хьалхара моттиг а Нефтегазстрой министерствая профсоюза ЦК-аи карара кара тела ЦIе байрахх а яьккхай треста къахьегамхоша.

Тха йоккхача коллективо ритмично болх бара. Ишта дика къахьегама толамаш дахара ларе латт партийни организаце балха стиль тоаяр. Цунна юкъе доагIа кадрашцара болх тоабар, партийни собранеш массе а оагIорахьа лерттIа кийчъеш чакхъяхар, коммунистий, кулгалхой, специалистий, болхлой бехктокхам лакхбар, къахьегама а балха а дисциплина чIоагIъяр, кхетам баIара балха берригa кулгалхой юкъеозар, лаьрхIар дизза чакхдаккхара тIехьара тIахьожам чIоагIбар, кхыдараш. Лоацца аьлча, боахама доал дара гIулакха комплексно партийни тIахьожам лоаттабарах даьнна беркат да тха деррига толамаш.

В. ДМИТРИЕВ,
«Грозтрубопроводстрой» треста партбюро секретарь.

Вахара хьисап — советски

Са вежарий ба уж

Хало тIакхаьчача мара дика вовзац саг. ДIадахача шера да ккелхар са.

Сога кхаьча бала шоай болаш санна тIайийцар тха бригадерча наха. СибарегIа бахаш бола са гаргара нах тIакхачале масса дола хIама вIаштIехьдаьккхар. ХIаьта из хала волаш со больнице цунна йисте ягIаш, дезалга хьожаш, тикашкера продукташ кхухьаш, берий дешарга бIарг локкхаш хилар са новкъостий.

Баркал оал аз ерригача бригада членашта, хIаьта царна юкъе а къаьстта фрезеровщика Маскуров Мухьмада, токарашта Бангаев СаIида, Андреев Леонида. Аз даьна йисте ягIаш даьккхача шин кIира са диъ берага хьожаш дежурство лелаяь хиннаяр цар.

Цу деношка со хала хьувзилга ховш волча бригадира В. Панова аьлар балха гIулакха сегота хила езац хьона, ерригача бригада кхоачашъергья хьа норма. Баркал ала дешаш кора а ца даь, йийлхар со цо из аьлча.

ХIанз сай диъ бераца со чуяха квартира а бригада бахьан долаш кхаьчай сога. ДIадахача шера март бетта тха завода болхлошта хьалдаьча цIагIара квартираш телар. Се балха ена дуккха ха йоацандаь сона-м дага а дацар квартира лулга сайга профкомо кхайк, аьнна саг веча. ДIакхаьчача кердача квартира ордери дIоагIаши хьакховдадир сога. Са хIама ала кхелевьа, хьай бригадана аргда Iа баркал, аьлар.

Ишта, соне хIама а ца ховш са йоакхо яь хиннаяр бригада. Со-м бригаде ала лоархIа а яц тхоай коллективах, хIана аьлча, са вежарий ба уж, са дезала эггара бочагIа бола нах ба уж.

А. ЗИНОВЬЕВА,
ГРМЗ механо - сборочни участка транспортировщица.

Вай Iаьдалагlа

Хала лазар гуча -а даьнна цIаьхха больнице йигар со. Цхьаь виса са кIаьнк, шоаш болча дIа а вига лелавир БакалярIгIар дезало.

ХIара денна со йолча ухар са нешаш Елена Петровна Вовк, Раиса Ивановна Хачатурова.

Дицдала йиш яц из тайпа хIама, дег тIара доагIа доттагIал-вошал. Лечар со кIалхаръяьккхар ала мегаргда № 3 йолча больницерча лораша - хирургаша, сона операци яьча М. В. Давыдова, лораша Ю. А. Крупенкос, Н. Н. Чебатуркина, А. Дакаева, кхычар. Уж ба бокъонца бола советски нах!

Л. ДЕМЕНТЬЕВА,
городской телефонни станце технолог.

ХIаранеца дагавоалаш

Комплексни бригаде ялхайтта ва уж. ХIаравар — мастер. ДIукхагIчар шишшахкоккха балха говзал я. ХIанз вай ювцар — Грозненски ремонтно - механически завода хьалхарча цеха комплексни бригада. Дуккхача шерашка цунна керта латташ хьавоагIа коммунист Годзевич Владимир Владимирович.

— Тха Володя, — йоах цеха начальника М. С. Абубакарова, — бокъонца вола психолог ва, ХIаране оамал, дагалаттар довз цунна. Со бригадир а ва, аз аьнна дош закон а да, аьнна хеташ вац. Массанеца озабезам ца беш, цхьатарра ва. МоллагIа дош къоастадеш хуле еррига а бригада вIашагIа а теха, хIаранега хьоатт фу дича бакъахьа да. Дийца а чIоагIдаь а даьннар чакхдаккха беррига низ тIабохийт.

Бригадо ший задани кхоачашъяьлга лоархI планал тIех 20—30 процент дукхагIа продукци арахийцача. Нагахьа санна из вIаштIехьа ца даьлча берригаш вIашагIкхийте дувц фу бахьан долаш лохъеннай къахьегама овсарле.

В. В. Годзевича къахьегама боагIаш бола мах баьб. Цунна деннад паччахьалкхен доккхий совгIаташ — Къахьегама ЦIеча Байракха, III степена Къахьегама Сийлен орденаш.

З. БАТЧАЕВ.

СУРТА ТIА: В. В. Годзевич.

Автора сурт.

Диъ-пхи шу мара дац Грозненски автокомбинате А. А. Талхигов болх беш вола. Цу лоацчача хана хьинаре къа а хьегаш, даим социалистически яхье хьалха латташ хиларца водителаша лоархIаши сий деши ва из. Цхьаккха шу дIадахийтац цо паччахьалкхен план дикка тIехкхоачаш ца еш. Цхьа моттиг нийсъллийтаяц авари яь.

СУРТА ТIА: водитель А. Талхигов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Интервью

ХАНО ДIАДЕХАР

Укх деношка тха корреспондент хилар СССР Лакхехьарча Совета депутат, МагIалбикерча бурув деттача балхий управлене оператор - коллектор Саутиева Эдалгире Марем йолча. Цун хеттараашта жоп делар Саутиевас.

— Сенца белгала да Марем, дIадаьнна шу хьона а хьо болх беш йолча бурувдеттарий коллектива а?

Дукха ха яц цхьайтталагIча хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессе балха дакъа лоацаш хинна со цIаена. КПСС ЦК Политбюро ше къамаьл деш К. У. Черненкос даьча хьехамашта чIоаггIа тернам тIабохийташ, царга хьежжа дIадахача шера карагIдаьнначун мах беш, кердача шера декхараш белгалдоахаш, къахьегама а политически а хьинар айденнача хьале чакхбаьлар сессе болх. Беррига депутаташ раьза болаш сессе чIоагIйир 1985 шерара халкъа боахама паччахьалкхен план а бюджет а.

Докладчикаша а сессе къамаьлаш даьча депутатаца а белгалдаьккхар дегIаенача социализма общество тоаеча йоккха моттиг дIалоацаш, мехка боахама тайп-тайпарча доакъошта хьалхашка лаьтта декхараш толамца кхоачашдеш дIадаьнна шу чаккдоаккхилга.

ДIадахача шера декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лаьцад тха МагIалбикерча бурувдеттараша а. Ханал хьалха, 30-ча ноябре кхочашъяьй управлене бурув тохара шера план. Кхы а хьалха, соахка 26 октябре кхоачашдаьд лаьттан ченаш техкараша укх пятилетка хьалхарча диъ шера бурув тохара декхараш. 3718 метр бурув техад диъ шера планал совгIа. Ерригача управлене лаьрхIача кходаьд цхьа миллион гаргга сом паччахьалкхен рузкъа.

Тха бурув деттача управленерча нийс бригадо рапорт деннад диъ шера бурув тохара декхараш ханал хьалха кхоачашдарах. Царна юкъе я аз болх бу начальник М. Ш. Гандалоев вола 949-ча скважине бурув тохаш йола бригада а. Тха коллектива вIаштIехьдаьннад 44 эзар сом кходе.

ЛаьрхIар кхоачашде ка а йолаш, хьинар кхо ца - деш хьаьнала къахьега вIаштIехьдалерца белгала да дIадаьнна шу МагIалбикерча мехкдаьтта лехараштa. Цох, оаха доккхал а ду. ХIаране враза цхьа оагIув я халкъа беркат хьакхоллача дизза дакъа лаца вIаштIехьдалар.

Сай сай вахаре лаьрхIача, цIаккха а йовргйоацаш лар йитай ала йиш я дIадахача шеро—СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержар со.

Болхлочун дезале хьалкхийна, мугIарера болхло йола со паччахьалкхен законаш уваттадеча дизза дакъа лоацаш хилар доккха хIама да. Къахьегамхой Iаьдал долча, бокъонцара социалистически демократи йолча мара хила йиш яц из.

ШоаллагIа - дале, делегат йолаш аз дакъа лоацаш чакхъльлар дIадахача шера МагIалбике городской а Нохч-ГIалгIай областной а аргIанара комсомольски конференцеш. ХIаьта ВЛКСМ обкома членалла а хержай со...

— Бурувдеттарий коллектив социально дегIаярах, лаьттан ченаш техкарий къахьегама а вахара а хьалаш тоадарах фу ала йиш я, Марем?

БоккхагIбараштa дика дагадоагIа бурув тохара болх мел низткъала хиннаб хьалха. Техника эсала хиннай, гIаш гаьнна балха дIааха бийзаб наьха. Сона а дагадоагIа, шоашта делкъийна дуа хIама чудола тIормигаш а долаш, бурувдеттараш балха иха. ХIанз из деррига а дикагIча оагIорахьа хувцаденнад.

Бурувдеттарашка хIанз эггара кердагIйола техника я, электричества новкъосталца болх а беш. Болхлой дIакхувлаш а цIаккхувлаш а автобусаш я. Бурув деттача хIара бригаде бIайха кхача киийбеш столовеш я. Культурно салаIара эшараш вIаштIехьдаьхад.

Итт — пхийтта шу хьалха мехкдаьтта доаккхар, бурувдеттар вовза хала дацар. Мазуташа бIехъяь спецовка а тIаювхаш хулар из. ХIанз из балха вода е клубе сакъерда вода ховргдоацаш цIена хIамаш тIаювхаш хул. Бригаде дIакхаьчача мара тIаювхац балха форма.

Цунца со яллац бурувдеттачун болх атта ба ала. Из тахан а чоалкхане, низ а денал а дола нах эшаш ба. Цхьабакъда, наьха къахьегам аттача баккхара, цун культура а эстетика а лакхъяра дукха даьд, дIахо деш а да.

— Марем, фу ала йиш я бурувдеттарий кердача шера планехи уж кхоачашъяра таронехи?

Вайна массанена ма харра дукха ха яц СССР, РСФСР, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советий аргIанара сессеш чакхъяьнна. Цар тIайийцад кердача шера планехи бюджетехи дола паччахьалкхений законаш.

ХIаране хьинаре къахьегам эшаш низкъало я кердача шерара тха планаш. ХIаьта а уж толамца кхоачашъе лаьрхIа ба лаьттан ченаш техкараш. Таронашка а хьежа, доккхий декхараш тIайийцад кердача шера.

Оаха лаьрхIад коллектива пятилетка декхараш укх шера 7-ча ноябре кхоачашде, бурув деттача балхий укх шерара план 25-ча декабре кхоачашъе, шин дийнахьа кхояьча материалийи энергеи чотагIа болх бе, кхыдола технико - экономически хьокхамаш тоаде.

ЦхьайтталагIча пятилетка декхараш 4,5 шера кхоачашдара тIехьа вай республике социалистически яхь дIайолаяьрашта юкъе я тха управленера Г. Г. Попхадзе, начальник вола 21-ча скважине бурув тохаш йола бригада. Из патриотически болам, эггара хьалхарчарца хьалдаьцаб А. З. Галаева, Ю. Т. Бадалова, А. Х. Чилиева, И. А. Галаева кулгалдеча бригадаша.

ХIаьта а КПСС ЦК Политбюро заседане къамаьл деш новкъоста К. У. Черненкос боахама кулгалделга тоадара даькъе оттадаьча декхаращца тхона карагIдаьннараш нийсдича гучадоал, тха болх дIахо тоабара йолаш йолча ерригача таронех биззача боараме пайда ца эцилга.

Цу хьакъехьа аз белгалдоаккхаргда алхха цаI. Тха управлене я шоай денхарех лоархIа ца еш йола бригадаш. Из тахан хила йиш йолаш хIама дац. Болх тоабара бокхача лоархIаме да хьалхалаттарий опыт Iомаяр, из юкъеяхувлар. Ер пятилетка йолаелча деза шоай декхараш тIехкхоачашдеш хьабоагIа тха толашагIбола мастераш А. И. Галаеви Г. Г. Папхадзеи керте болча бригадай бурувдеттараш.

Массарел хьалха кхоачашъяьй цар пятилетка хьалхарча диъ шера планаш, массарел дукхагIа кходаьд паччахьалкхен рузкъа, эггара дикагIа да цар къахьегама оасарле лакхъяра, бурув тохарга дIадодар кIезигдара, хана пайда эцара, кхыдола технико - экономически хьокхамаш.

Хьалхалаттарий балха опыт массанена дIайовзийтара шо-шоашкара доагIар де деза парткомо, профкомо, комсомола комитето, управлене кулгалхоша, специалисташа. Ишта сихде деза мехкдаьтта гучадаьннача кердача майдашка хинпровод, электричество дIатIаяхьара, наькъаш дахкара балхаш. Белгтала тоабе беза вахташ лелаеча транспорта болх.

Кердача шера кердача лакхаленашка кхачара, Сийлахь - йоккхача Коталон 40 шу дизара, КПСС XXVII съезда сийленца наькъабаха лаьрхIа социалистически декхараш тIа а нийца, хьинар кхо ца деш къахьегаш ба МагIалбикера бурувдеттараш.

— ЧIоагIа бехктокхаме а дукхача нахаца гIулакхаш леладе ха эшаш а болх ба СССР Лакхехьарча Совета депутат хилар. Цул совгIа, хIанз комсомола обкома член а хержай хьо...

Из бакъда. Бокха тешам ба харжархойн комсомольцийн сох беннар. Из боа ца бе, депутата а ВЛКСМ обкома члена а декхараш кхоачашде хьожаргья со. Эггара керттера да оператора - коллектора болх лерттIа лелабелга. Укхазы а сай новкъостел тIехьа ца йиса лерхI аз. ХьалхагIа а санна даим йоакхо ергья депутатски декхараш дизза кхоачашдара, нахацара, къаьстта кагирхошцара бувзам чIоагIбара, царна эшачунга хьажара. Уж атта гIулакхаш дац, бакъда, дIатохавелча кхоачашдулургдолаш-м да.

Интервью яйтар А. ХАРСИЕВ.

ДИЦЛУРГДОАЦА ДИ

Тха бригаде 25 водитель ва. Вай республикерча карьерашкара жагIа, гIум хьалъеш латтача объекташка дIакхухь оаха.

Мишта чакхдаьккхар оаха 1984 шу? Ноябрь бетта кхоачашдир цхьайтталагIча пятилетка декхараш. ХIаьта тха дикагIа волча водителa Зорин Александра октябрь бетта кхоачашйир пятилетка.

1984 шера план совгIа 3542 эзар тонн мухь дIа-юха бахьа аьттув баьннаб тха.

ХIараце шийна тIалатта бехктокхам кхетабеш, технике биззa пайда эцаш хиларах баьккхаб из толам.

ДIадахача шера тха бригадо кходаьд 8392 литр бензин. ХIаьта цу доагораца тахан пхелагIа ди да оаха къахьега. ВорхI дийнахьа болх бара ерригача коллективана тоъам болаш да из. Аз доккхал ду ишттa дикача коллективана се керте латташ хиларах.

Са вахаре чIоагIа лоархIам болаш хилар дIадахача шера 24 май. Цу дийнахьа предприяте коммунисташа со дIаийцар КПСС мугIарашка. ХIаьта ленински парте мугIарашка хиларал сийлахьа хIама мичад.

Дукха ха йоацаш хиннача тхоай бригадни собране оаха соцам баьб, шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера план Сийлахь - боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дузаш кхоачашъе.

Х. МААЕВ,
1436 автоколонна водителий бригадир

ДОТТАГIИЙ

Ханна нийсархой ба уж. Цар кхел а цхьатарра нийсъеннай. Шаккхе а ахархой дезалашка хьалхийнав. Шаккхе а техника дукхаезаши беррига шоай низ а хьакъал а цунна дIалуши ва. Эггара хьалха цар наькъеш вIашагIкхийтар вай Даьхен столице — Москве, Ленина цIерагIча библиотеке. Цига шоайла байзар хIире Лохов Измаили гIалгIа Марзаганов Ахьмади.

ПХИЙТТА шу даьннад цу хана денз, вIаши уллув болаш уж хьабоагIа. Балха меттел, уж цхьана хул салоIача хана а дезалашка моллагIа цIей дездеш а.

Цхьана кийчъяьча дуккхача изобретеней а рационализаторски предложеней а автораш ба уж. Авторий тешалаш тIа а вIаши уллув латт цар тайпан цIераш. Цхьен ВУЗ-е — Орджоникидзерча Горски юртбоахама институте дийша а ва ши доттагIа.

Ха дIа ме йода чIоагIлуш хьадоагIа царна юкъера вошал. ХIаране цIагIа дезалаш хьалкхийнаб. Хьалкхуваш воIи йоIи да Ахьмада, ши воI ва Измаила. Йижарий санна вIаши тIера ба цар истий гIалгIа Марзаганова Фатимеи хIире Лохова Ларисеи. Музыке хьехаш йолча Фатимаси типографе болх беш йолча Ларисаси шоай вахаре эггара безамегIа лоархI цхьан истола тIа шоай дезалаш вIашагIкхийтта йоаккхе ха.

ВIаши юкхе латт доттагIаша болх бечара истолаш а. Цхьане тIа вагIа технически Iилмай кандидат, доцент, «Наурский» совхоза директора Iилмен дешашта вола заместитель Марзаганов Ахьмад. ШоллагIчун тIа — «Чечениигушвино» объединене конструкторски бюро начальник Лохов Измаил.

— Массехк шу да тхо комсаш лелаерий къахьегам аттача баккхара керда машинаш, кхыйола техника хьакхоллаш дола, — дувц А. М. Марзаганова. — Эггара тIеххьарча тха конструкцех хьаяь я ши консоль йола юртбоахама агрегат...

Къамаьла юкъевоагIа И. Н. Лохов:

— Юртарча боахама лаьрхIа хьаеча машинашта юкъейоагIа тха изобретени. Юртбоахама культураштa хий диллара лаьрхIа я керда машина. ХIаьта эшаш моттиг нийсъелча транспортех санна пайда эца а йиш я цох.

— Цу изобретене тIа оаха болх беча хана комсашта а кхыча культурашта а хий дулла керда машина хьакхолла лерхIаш дар тхо, — дIахохьо къамаьл Ахьмада. — Хьаяь а яьнна тохкача хана гучадаьлар керда машина комсаш хьайоахараштa транспорт а хинна дIаотта йиш йолаш хилар.

Комсаш хьайоахача дуккха нах эш. Комсаш хьайоахарех хIаравар гейдолгех йизза йола ведар яьшка чу дIачуйоассае дикка гаьна дIааха веза. Из бахьан долаш болхлочо цхьайола ха зехьа йоаю.

— Тха агрегат шорттига дIайода пхийтта мугI чулоацаш йолча комсий беша гIолла, — дувц Измаила. — ХIара мугIар тIа цхьацца йолаш пхийтта яьшка я агрегатах Iоэлла. Ведар комсех хьалйиззача моттиге яьшка чу дIачуйоассае йиш я комсаш хьайоахачун. Комсий клеткашта хьаераяьлча агрегата тIера погрузчико хьайоах йизза яьшкаш, хIаьта яьссаяраш дIатIаохк...

Дувца а дезац кердача агрегата комсаш лелаераш чIоаггIа раьза хиларах. Цкъа-дале, цо таро лу комсашта а кхыча культурашта а догIан хьисапе хий тоха. ШоаллагIа-дале, комсаш чуэцача болх берий къахьегам аттача а боакх.

— ДIахо йодача ханара шун планаш? — хет оаха изобретателашка.

— Ерригача планех ца дувце а, хIанз балха тIа тохкаши конструктивно тоадеши долча кердадарех дувцаргда оаха... — йоах Измаила.

— Цунна со а раьза ва. — Комсий гаьнаш шпалера тIара хьайоаха машина ювций Iа? — йоах А. Марзаганова.

— Цул совгIа, хIанз вай кийчъеш йола электрически секаторашца комсаш йоIа агрегат а ювц, — оал И. Лохова, — Цо а дикка аттача боаккхаргба комсаш лелаечун болх. ХIара гектара тIа ши эзар комсий кIотарг я. Царех хIараяр сов йола гаьнаш дIаяьха яIа еза. Из геттара хала болх ба.

— Ишта дале-м комсаш лелаераш хьеж чеканка ергйола а цIера новкъосталца оасар дергдола а машинаш хьаяь яхарга, — йоах А. Марзаганова.

— Шоай аргIанга хьежаш я комсаш дIайоrIаргйолеи тишача аьшкасаьргах пакеташ ергйолеи машинаш а, — тIатох Измаила.

Комсий бешамашка хиннача дика хов, мел дукха тиша аьшкасаьрг улл кхей йистошка Iокхесса, беррига хьерча а бенна мукх бувш. Моттигаш бIехъярал совгIа, цо чIоаггIа новкъарле ю механизатораштa, шофераштa. ХIаьта тиша аьшкасаьрг аьшк лоаладеча заводешта чIоаггIа эшаш бийдал ма йий. Дукха къахьега ца дезаш хьагулбеш пачкаш а еш, тиша аьшкасаьрг заводашка дIабахьийта новкъостал дергда кердача агрегато. Цох ши пайда хул.

ЙОККХА еце а, керда техника тахкара йола производство вIашагIйолла карагIдаьннад инженерий-доттагIий. БIаь гаргга болхлои специалисти ва укхаза къахьегаш. Керда машинаши кхыйола техникеи балха тIа техка ца Iеш, укхаза арахец комсаш лелаераша тахан пайда эцаш йола тайп-тайпара агрегаташ. Уж бIаргаго йиш я вайцига меттел Дагестана, Черсий-Балкхарой, Къулбаседа-ХIирий республикашка, Ставропольски крае.

— Оаха серийно арахец лаьттана кIалхара комсаш хьагучайоаха керда машинаш, — дувц А. Марзагановеи И. Лоховеи. — Хьалха шин тайпарча машинашца шозза бора из болх — цкъа нохаращца комсий гаьнаш тIера бокхха боал дIабоаккхар, цул тIехьагIа фо деттача агрегаташца юхедиса лаьтта тIера дIадоаккхар. Цул совгIа, комсашта юкъегIолла шозза — кхозза дIа-хьа яха езаш хулар уж агрегаташ, цIендаь комсашта тIера лаьтта дIадаккхара. Из бахьан долаш шпалера бIоагIий кагдеш, комсий гаьнаш тедаш моттигаш а нийслора. Кердача машина цкъа дIаяхеча чакхбоакх уж шаккхе а болх.

КIезигагIа лаьрхIача а цхьан трактореи шин механизатореи къахьегам кхобу. Цул совгIа, кердача агрегаташе дуккха кIезигагIа толхаю шпалера, йохаю комсий гаьнаш, хIаьта из болх шозза сихагIа бу.

Экспериментальни цехе арахец кара болх - бара лаьрхIа гидробураш, хьаьяка комсаш чуехка яьшкаш, уж чхьагIара заводашка дIакхухьа аьшка лодочкаш, дуккха кхы тайпа инвентари техникеи.

Цхьабакъда, комсаш лелаерий хьашташ биззача боараме кердача техникаца Iалашдара геттара гаьна да тхо. ХIара шера дукхагIа хул комсаш лелаеча боахамий заказаш. Уж кхоачашде вIаштIехьдалац экспериментальни мастерской.

Цудухьа кхы тIехьа ца доахаш къоастаде дезаш да мастерской ларда тIа завод хьалъяра а конструкторски бюрона метта Iилман-тохкама институт вIашагIйоллара а дош. Уж хургья Къулбаседа-Кавказерча ерригача республикашкарча а Ставропольски краерча а дерригача комсаш лелаеча боахамашта лаьрхIа.

Нийса а ханнахьа а оттадаьд доттагIаша-инженераша А. М. Марзагановеи И. Н. Лоховеи из дош. Кхачан программа кхоачашъеча лоархIаме моттиг дIалоаца комсаш лелаелга цIенхаштта дегIадоаладе лаьрхIад вайцига а лоалахарча республикашка а. Из декхар кхоачашдулургдац боахамашта кердагIйола техника ца хилча.

П. ГАГИЕВ.

ЛОВЦАШ

Ший деррига вахар
халхарца хетта,
Дуненна го баьккхаб
цо, бухьара этта,
ХIанз мара къонал
енаяц цунга—
Халхарца адамаш
цецдоахачунга.

◆

ЗIамигача берашта
санна,
Чеботаевас гIулакх ду
Iасилгашта,
Баркал ала гIерташ
санна,
Цар мотт хьекх цун
кулгашта.

◆

ХьажкIий мотт хов
Кодзоевна,
Нахаца санна царца
дагавоалл.
Вай цецдоахаш,
толамашца
Даьхе гIадъюгаш из
воалл.

Сийлахь-йоккхача
Котолон 40 шу дузаш

Салтечун никъ

ВАЙ МЕХКА хоза этта гуйре латтар, Джабраил ший аргIаIа бIил а дена ЦIеча Эскаре водача дийнахьа. 1939 шера октябрь бетта дар из.

Гаргара нах, лоалахой, доттагIий — ерригa кхоачарле гулъеннаяр зIамига саг накъаваккха. Хоза ха яр из! Вай ткъеста шу дузаш йиъ ха хоза ма хетий. Саг иразах кхувш воагIа зама я къонал. Маьржа-яI, ма дукха талгIе техай-кх цу хана денз юрта йисте гIоплa доагIача ГIалме...

— Саг-м чIоагIа хиннав хьона, — йоах Жабраила, ши-шийца уйла еш санна, — аьшк мо чIоагIа нах байнаб сона. Аьшкал чIоагIагIа а, хьо раьза веле. Аьшкал чIоагIагIа беций вайна цу тIемах тIабаьржа аьшка низ бохабаьраш.

Къаьнача разведчика жIов миссел бола бий истола тIа IотIаккхет, тIемахочун ала эккх бIаргашка. БIарахьож со бийна. Велакъаж со цхьа хIама дага а деха. Тха юрта дувцаш да из... Цкъа командира вехийтав, йоах, Жабраил ший новкъосташца цхьа «язык» воалаве, аьнна. КIийленна а хайша лаьцав аккхар немций эпсар. Цхьаккха дича хьева тугаш хиннавац. Гонахьа моастагIа ма вий, гIар яйта йиш мичай. Кулга оамалца аьннад «саца» — хIама хилац. Автомата юхь тIаоттаяьй — мичара. Багара пахашка гермн хьаяккха гIерташ, оарц даккха гIерташ, веталуш хиннав. Цигга, эгIазвахача Жабраила бий техаб немцечоа кертах. «ТIап» аьнна, сецав вож. Тохкаваь вайгахьа хьадехьаваьккхав. Цигга командираш лоткъам эца хьегулбелча, да ма хьакхарг, дIаваьнна хиннав-кх. Баркала меттел, боккха бехк хиннаб.

— Из хьай чан тIоамараш низ мел ба тIахеца еза мотт хьона? Дийна висавале а хургвацар из-м пайдане: иззамо хIама кхийттача е хьаькъала талхаргва е мотт дIалоацаргба. Трибунале валавезаш вар хьо, Арчаков, хьай низа лерттIа доал де ца харах, — иштта пувш хиннав укхана командир.

— Шоай иштта мара са ца хилча тIом бе сенна баьккаб уж? — оал салтечо.

— Кругом! — оал командира, — Iайха кхоачаш ца яь задани кхоачашъе.

Бакъдий хац сона, дувц-кх из наха. Бийна бIарахьежача бакъдолчоа тара да.

Лоам йистте уллача гIалгIай юртара эскаре водача кIанта бIаргаяйра мел йоккха я вай советски пачхаьалкхе. Йодар поезд, йодар вIалла дIаккхаьча а ца йоалаш. Город Куйбышевка яхаш моттиг я Хабаровски крае. Цигга доладелар укхан бIунцара гIулакх.

Кавказера вена гIашло даим говраш йолчахьа бIарг локхаш волга зийнача командираша 77 кавполке хьожаву ер.

«Са бIул чакхдоалаш латт. Кастта со цIавоагIаргва. Сагот ма де, Нани...» — яхаш, ухар каьхаташ а. Диса кIираш салтечо лерхIа ха яр из. ГIанахьа поездо уж цIаккувла ха. ТIом хьайра...

1941 шера сентябрь бетта Ленинграде эггара хьалха тIема юкъе дакъе лаьцар Жабраила. МоастагIчо го бир Ленинграда, из лораеш дола эскар а чулоацаш. Амма Ленина цIерах йола город дIа-м яланзар! ТIаккха Ладожски Iама тIагIолла никъ баьккхар вай бIуво.

— «Вахара никъ» оалар цох. Вай бIухошта а Ленинграда бахархошта а тIаэтта хало ма ярра дIаювца метта а ховргдац... ТIемахочоа 175 грамм маьхк лора, — бахархошта кхы а кIезигагIа... Цхьан дийнахьа эскара гIулакха городе чу нийсделар сои взвода командир лейтенант Комашко Михаил Яковлевичи. Юха доагIаш цун берашка фу хьал да хьажа лаьрхIар оаха, сесаг-м еннаяр цхьа бутт хьалха. Тхо квартире дIачудаьлча (вIалла соца а ца луш, бIаргех хий Iодолалу тIемахочоа, дог чIехк. Йист ца хулалуш дукха ха йоаккх цо): дайна дадар бераш.

Дог ца даттIаш мишта висар из? Э-э, маьржа-яI!.. Ладожски Iама тIа гIолла никъ биллачул тIехьагIа кIеззига кхачанна дикагIа хилар тха гIулакх, хIаьта а...

ЦУ ЭГГАРА халача хана разведчикий отделене командиралла оттаву Жабраил. Цхьан бусса шийна гIадилла гIулакх кхоачаш а даь, ший взвод йолча хьавоагIар разведчик. Психбольница хиннача диэзза вIаштIардаьча цIен уллув хьанийслу ер. Тхов тIа сердал эккх, тIаккха йов. Юхасоц салте. Сердал юха а ший болх бе йолалу. Сакхийра тIемахочун из моастагIчун болх болга. Полке дежурни хиннача майора Камкинга хоам бу цо, ше ма водда вахе. Ах сахьт далале, фонарикаца сигналаш телаш ваьлла шпион хьалоец...

— ТIемахо фийла хила веза. МоастагIа Iовдала ва мотта йиш яц. Дукха хIиллаш ков цунна, хьо ве гIерт из, Iа из ве веза. 1944-ча шера 14 январе тхо наступлене дахар. Бехар го. Дика ди дар из. Удар моастагIа. Ираза ткъамаш дар цу деношка тхоах даьхкараш. БIубенна моастагIа, чарахьах пхьагал санна, уда ди яхий Iа? Красная яхa юрт а яьккха, юха ца соцщаш, город Кингисепп мукъаяьккхар оаха. Эггара хьалха тха взвод чуьйлар цу городе. ДIахо Нарва уллар. Вай командираш говза бар. Фински залива йисте гIолла го баьккха дIа а даха, оаха Iохоадайир Нарва, фашистий керттерча низащца бувзам хургбоацаш. Форде пехота заливера чухьийлхар. Цу кIанташа шоай даь цIи йицйора немцашта. Оаха дехьара хьатIатехар. Мукъаьлар Нарва. Цигга чов хилар сона кулга. Из дар 1944 шера 27 феврале.

Кхаь бетта госпитале иллар. Выборг. Хельсинки. ЦIаьхка а госпиталь. ТIаккха Япони. 1945 шера декабрь бетта 23 дийнахьа демобилизаце амар Iодийшар Жабраила. Тайгера акха хьунаш кхайкаеш, цIогIа а тохаш, сопкашта юкъегIолла бодар поезд. Салташта гIанахьа гуш хинна поезд бар из. Цох хьегаш хиннарех ма дукха аххийсар Iаьржача лаьттан керахьа! Ма бIаьха хиннаб-кх тIемахочун цIабода никъ. Байттамал-яI, ма бIаьха хиннаб-кх!

А. ЭЛЬБУЗКИЕВ.

ДИЦЛУРГДОАЦА ДИ

А. БЕКОВА,
№ 40 йолча столове технолог

Са вахаре дика лар юташ дйъ ди хилар дIададахача шера: Коммунистически парте мугIарашка дIаийцар со, «11 пятилетка къона гвардеец» яха наькха тIа йоаллаю ВЛКСМ ЦК Знак елар сона, советски торговле техникум чакхъяьккхар, къонача поварий республикански конкурсе шоллагIа моттиг яьккхар.

ХIанз керттердар да коллективо а тхо долча ухача къахьегамхоша а баркал аргдолча тайпара болх бар, хьайх бенна тешам боа ца бар.

●

М. ТХОСТОВ,
Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен театра артист, Нохч-ГIалгIай АССР Ленински комсомола преме лауреат

ЦIаккха йицлургьяц Москве тха театро яьккха ха. Тхона, къонача актераашта, йоккха экзамен а боккъонца дола цIей а дар из. Дукха ха йоаццаш цхьаькха боккха кхаъ хилар тхона — «Сай новкъа вода со» яхача спектакла Нохч-ГIалгIай АССР Ленински комсомола преми хьожайир. Лауреаташта юкъе я са цIи а.

ДЕЗАЛА БРИГАДА

ШЕ СОМАВОАЛЛАШЕ а эггара хьалха кор долчахьа вода Iийса.

— Таханардар хоза ди хила мегаш да, дукха хIама де вIаштIехьдаргда вай, — оал цо.

Цу дешаша дог уреоттаду вокхар а. Балха баха ха хьатIаеча Аьлтий-Юртарча ДосхоевгIар коара цхьана аравоал ялх саг, уж ялхxе а гIишлонхо ва, ялхxе а Назранерча РСУ дезала бригаде болх беш ва. Атта нийслуш дац цу тайпара хIама — цIагIа мел волчоа цхьа говзал езалуш.

ХьалхагIа цIен да — Шахмарза мара вацар РСУ болх беш, хIаьта из а дукха хиланзар. ТIехьагIча разрядах вола каменщик договорах вода. Бакъда, дукха ха ялале кхетаду цо цIа диэза болча дезалах а ваьнна массехк бетта арахьа лелилга ший дего къоабалдеш гIулакх доацилга. Цудухьа ше цигара цIавена дукха ха ялале цхьа дика хIама дагадох цунна. Дезалца дагавоал. ГIишлонхой бригада вIашагIйолла Шахмарзий безам хилар раьза болаш тIаэц сесаго а къонгаша а. Иштта хьахул из ДосхоевгIар бригада.

РСУ коа урагIдахад цIеча кирпишках детта пенаш, цхьан оагIорахьа хьалботтанза бисар ботташ ва виъ саг, юкъ-юкъе бегаш а беш, царна маркхал, кирпишк хьаллуш ва шиъ. Цементни склад еш боахка ДосхоевгIар ба уж: да, нана — Аьсет, къонгаш — Iалауддин, Мухьмад каменьщикаш ба, Iийсаи Залобани подсобни балхаш деш ба.

Шахмарзийга хетт аз:

— Дезала бригадана кулгалде атта дий?

— Цхьан оагIорахьара аьттув болаш да из, хIана аьлча, балха арадовлале тхона хов оахоша тахан дергдар, кхоачамбоацарех цIагIа паргIатта дувца а хIаране дечун боагIаш бола мах бе а йиш я. Сиха чакхбаккха безаш болх хилча цхьанне ак ца оалаш къахьег шоатта е кIирандийнахьа. Балха тIехьависа е хьалхагIа чуваха, доацаш дола бахьанаш леха йиш хилац цхьанне, — йоах бригадиро.

Дукха ха яц цу бригада коммунальни боахама управленена лаьрхIа контора хьалъяь. Юххе гIолла тIехвоалача сага бIарг тIаоз хоза а цIена а баьча балхо. Алхха чурча балхашкара дIа мел иккхар ше ду цо: хьалйоттар, тхов тиллар, кхыдола плотнически балхаш. Из хьалъяь дукха ха яьннаяц, бакъда, хIанз цхьаькха объект — цементни склад дIаяла кийчлуш я.

ВоккхагIвола воI Iалауддин Назранерча ГПТУ дешаш хиннав, эскарера цIавеча гIишлонхо хила лайра цунна.

— ГIишлонхой балхаца мара чам бац сона, — йоах зIамсаго. Цу тайппара дешаш аргдар сона хеташ бригадерча хIаране.

Балхара чубаьхкача хIама даа цхьан истола гонахьа Iоховш гIишлонхой, царел совгIа укхаза хул хIанз йиълагIча классе дешаш йола Мареми шоллагIча классе вагIа Хьасани. Цунга хетт аз:

— Хьох мала хургва?

Эхь хеташ корта Iочу а бахийте:

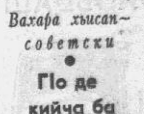
— ЦIенош дер хургва, — йоах кIаьнко.

ЦIагIа чубаьхкача шоашта дезаденнача гIулакхех бол къона гIишлонхой, Iалауддина дукха еза радиотехника, ерригa мукъа ха цу гIулакха дIалу цо. Мухьмади Iийсаи книжкаш дешара тIера ба, хIаьта Залобана гонахьа хьувз зIамагIбола йишеи вошеи.

Цхьа шу гаргга ха я бригада РСУ болх беш йола. Цун начальника Б. Шадыжева дувц:

— Царна дIатIадиллачун уйла е ца езаш хул со. Тха дикагIйола бригада я ДосхоевгIар яр.

С. АРЧАКОВ.

Вахара хьисап— советски

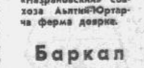
●

ГIо де кийча ба

Ставропольски крае яь а яьха а я со. Нохч-ГIалгIайчене сай шоллагIа даьхе кораьй сона. Балха еча са хьехамчаш хилар йоккха опыт йола доаркаш Мальсагова Макка, Плиева Райхьант, кхыбараш. Кхыча къамах йолча кхапсаго безаме къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдаьхар совхоза кулгалхоша. Цудухьа соахкара план белгалъяьча ханал хьалха кхоачашйир аз.

Хьинар ца кходеш тха ферме къахьегаш ба Надтеречни районера баха баьхка Махиев Хьамзат, ХуцуговгIар Шовдеи Зулпаи, Джакарова Сацита, кхыбараш. Мадина, Шовда, Зулпа, Сацита доаркаш ба, Хьамзат — скотник ва. Ферма болхлой Iиммерза ба, эшачоа гIо де даим кийча ба.

М. ЦЕЧОЕВА,
«Назрановский» совхоза Аьлтий-Юртарча ферма доярка.

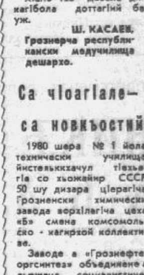
Баркал шоана!

Грознерча № 2 йолча родильни цIагIа кхаьчар са цIеннана, из эттIа а яь хьалъэца дезаш дар бер. Операци еш дукха цIий дайра. Цун эшача группах цIий дола нах лаха безар.

Сога йоккха сагото кхаьчалга хайре соца дешаш болча кагийча наха. Шоашкара аз гIо ца дехарах бехк а баьккха, цIий дIадала баьхкар Толстов Андрей, Тененбаум Игорь, Гайрбеков Салман, Гончаев Руслан.

ХIанз тха дезала дикагIбола доттагIий ба уж.

Ш. КАСАЕВ,
Грознерча республикански медучилища дешархо.

Са чIоагIале— са новкъостий

1980 шера № 1 йола технически училище йистеьккхачул тIехьагIа со хьожайир СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода ворхIлагIча цеха «Б» смена комсомольско - кагирхой коллективе.

Заводе а «Грознефтеоргсинтез» объединене а яьржача социалистически яхье дукххаза а хьалхара моттигаш яха карагIдийннад тхона. ХIанз а хьалхалаттараштта юкъе я тха кагирхой барттайна коллектив.

Са ала безам ба массохк дош сай новкъостех: Училищера со укхаза хьеначa хана балха говзал дика караерзаьяцар со. Са оагIув хьал а лаьца, сона гIулакхаца а дешаца а гIо деш, це ховр хьехьехаш хилар Сальман Олег, Артюшова Лена, П. Гринчук, И. Саламов, Аушева Зара, кхыбараш. Укх кхаь шерай ах шерай сона карагIа мел даьннар цар, новкъосталца хьахиннад.

Р. ТИМУРЗИЕВА,
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода аппаратчица.

Бух боаца хьаст

Массе тайпа юртбоахама культураш паччахьалкхенга йоххара дIадахача шера планаш тIехкхоачашъяьй оаха.

ЦхьайтталагIча пятилетка тIеххьарча шерара хьувкъам дика хилийтара тешшаме лард еллай оаха. Укх деношка тоаеш латт трактораш, кхыйола техника, гурахьа дIадийнача ялаташта подкормка ю, комсаш кхееча а зяба аьхача а лаьтташка удобренеш туьс.

Уж деррига толамаш даха тхона гIо ду дукххача къамех латта тха совхоза коллектив барттайна, цхьоагIо йолаш хиларо. Хьаэцаргба вай духхьал тха совхозера кулгалхойи специалисташи. Совхоза директор Цогоев Юрий хIире ва, керттера инженер-эрса Софронов Александр, керттера винодел — гурже Цивцивадзе Виктор, профсоюзни комитета председатель — нохчо Оздамиров Гусйан.

ДоттагIал, вошал, цхьоагIо — из я тха толамий лард, тха хьинар буxдуалá цIена хьаст.

«Комсомольски» М. ХАШАГУЛЬГОВ,
совхоза керттера агроном.

Дукха халонаш лайнай Вениславский Ефим Генриховича Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа. Из блокадни Ленинграде хиннав. Массехк шу да вай республике вовзаш вола педагог Е. Вениславский пенсе вола. Бакъда, сатийнна цIагIа вагIац тIемеи къахьегамеи ветеран.

Дуккхача шерашка къахьийгад цо № 6 йолча болх беча кагирхой сайранарча школе директор волаш. Кагирхошта ший вахарах, балха опытах, республика эггара хьалха хиннача пионерех, комсомольцех дувц.

— Дог къона да са, — йоах ветерана, — цудухьа даим а кагирхошта юкъе хила, сайна ховра царна дIадовзийта гIерт со.

СУРТА ТIА: Е. Вениславский ЧИГУ студенташца.

Р. АУШЕВА сурт.

Дицлургдоаца ди

З. ЗАКИЕВА,
Грозненски района «Молочный-1» яхача совхоза доярка

Чакхдаьннача шера сона дицлургдоацаш да 10 класс чакх а яьккха, школацара тхо къаьста ди. Цу денгара дIаболабелар са а соца цхьана деша яьгIача йиIигий а балха никъ. Дешаш долча хана оаха массане а вaIад яьяр совхозе балха гIоргда, аьнна.

ЛаьрхIар кхоачашхилар. Совхоза кулгалхоша чIоагIа раьза хинна тIаийцар из. Тха комсомольско-кагирхой бригада хьайбаш леладеча комплексе хьожайнр. Укхаза леладу дикача фух дола доахан. ЧIоагIа дика хьож къона доаркаш шоашка Iунал де хьаденнача хьайбашка.

Тешаш я со 1985 шера комсомольско-кагирхой бригада боахаме хьалха латтарех хургхиларах.

И. КАГЕРМАНОВ,
Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза ВЛКСМ XIX съезда цIерагIча бригада бригадир

ЦIаккха дицлургдац сона юртбоахама институт чакх а яьккха диплом айса хьаийца ди. Дукха ха йоаццаш хиннача XIX областной комсомольски конференце делегат а хилар со.

Лоацца аьлча, дIадаха шу къаьстта беркате хилар сона а тха ерригача коллективана а. Даьхенна ялат дIададалара шин пятилетка план кхоачашйир.

Укх шера чуэцаргболча хьувкъама махулла дикагIа лард йолла гIерташ къахьегаш ба хIанз тха бригада болхлой. Техника тоаяь а яьккха, кхашка органически удобренеш дIакхухьаш, гурахьа дIадийнача ялата подкормка еш да тхо.

Хь.-Б. МУЛАЕВ,
спортсмен

ХIара шера дукха дика, дицлургдоаца хувцамаш хул вай вахаре. ДIадаха шу сона белгала хилар дуккхача спортивни яхьашка дакъа лацарца а цига толамаш дахарца а. Цу тайпара яр боккхагIчарна юкъе классически хьисапе кIалтохаргах латарах СССР хьалхле яккхара яхьаш. Цига бар мехка цIи хеза бола борецаш, царца лата низкъало хургда аьнна хетар. Хийта ца Iеш, царца къовсавала хала да а дар. Бакъда, цига аьттув баьлар са 90 килограмм дозал долча мехка чIоагIагIа болча спортсменашта юкъе кхоалагIа хила.

Иштта сона дицлургдац айса Венгре дунен халкъашта юкъерча турнире дакъа лацар а. Са дар санна дозал долча спортсменашта юкъе а болаш, цу турнире дакъа лоацаш бар дунен чемпионаш, Москве хиннача Олимпийски ловзарий призераш. ХIаьта а дикагIволча кхаьнена юкъеваха вIаштIехьдаьлар са. Венгре аз юха а кхоалагIа моттиг яьккхар.

Сай вахаре яьккха цхьаькха а урхе санна лоархI аз чакхдаьнна шу, цо сайна денначох доккхал а ду.

ВО БОЛХ БАР ЭХЬ ДА

Иниллача ханал ах бутт хьалха кхоачашйир «Назрановский» совхоза хьайбаш леладераша Даьхенна шура, дулх дIадалара дIадахача шера планаш. Из толам баккха доккха новкъостал дир Наьсар-Кертерча шурий ферма коллективо. План 1950 килограмм йолаш хIара кхоабача Iаттагара 2380 килограмм шура яьккхар цо соахка. ДIа мел еннар цхьоалагIча сортах хилар. Из толам шоаш мишта баьккхаб дувц тахан цу ферма болхлоша:

ФЕРМА ЗАВЕДУЮЩИ ЛОЛАХОЕВ IАСОЛТА

— Тха ферма хIара саг коллективни подрядагIа болх беш ва ала йиш я. Хьадаьчунга хьежжа мара хилац алапи. Цу гIулакхо совдоах хьайбаш леладерий хьинар.

Саррахьа цIеча уголоке вIашагIа а кхийте, дийнахьа баьча балха итог ю оаха. Доаркас хьалхарча дийнахьа хиннначул кIезигагIа шура яьккха хилча цун бахьан тохк. ГIалат ца ховш далийтадале, де дезар хьалхадоакхь. Цхьабакъда, ше бехке хуле, озабезам а ца беш, доагIар хьа ца дехаш йитац.

Совхоза специалисташа баьча тохкамо хьахьекхад юртбоахама продукци яккхарга дIадодар 0,5 процент лохдича совхоза шера 55 эзар сом пайда хургболга. Из ховш ва тха фермера хIаравар. Цудухьа хьайбай продукци яккхарга дIадодар кIезигдара чIоагIа йоакхо ю. ДикагIа дуаргдолаш доакъар кормоцехе кийчду. Масала, доакъара свеклаш аьта а аьте, силосаца вIашагIъэю, цунах тухи карбамиди тох. Иштта кийчдаьча доакъарах хIанз дийнахьа 30 килограмм лу хIара Iатта, юхе хIама ца юташ из дIа я дуъ цо. Рационах 50 грамм диамоний фосфат, шиппа килограмм жоми концентрировании-доакъари доагIа дийнахьеи буси хIара Iатта. Из а ше долчча тайпара лац. Бешкашка муж кийчбу доаркаша. Цо дикка лакхъю шурий хьоанал.

Доахана дегIаца хиланза яргIйоаца цхьа дакъа фосфор, кальций дIайоал шурийца. Фосфор меттаоттаяра тох муж кийчбеш диамоний фосфат, хIаьта кальций меттаоттаяра доакъар деча цехе кийчъяьча силосни смеса тIа мел хьоарц. Цо лохъю силоса мистал.

Ший тайпара вIаштIехьдаьккхад ферме нах моральнои материальнои белгалбахара гIулакх а. Яхьа условешка хьежжа, бетта баьча балха итогех котало яьккхача доаркана, скотника, Iаьсий леладечоа карара кара тела цIе вымпел лу, цар сийна «Молния» арахец. Ахчан премеш телац. Уж лу бетта хIара кхоабача Iаттагара 220 килограмм шура яьккхачоа — 20 сом, 180 килограмм — 15 сом. Ахчан премещца белгалбоах скотникаш а Iаьсий леладераш а. ХIаьта малагIа пайда баьб цу гIулакхо? Хьалха, духхьал яхье котало яьккхараштта мара премеш ца тийннача хана, йоаккхагIа опыт йолчул иштта а вешта а ше хьалхаяргIйоацилга а ховш тесса лелабора шоай болх цхьаболча доаркаша. ХIанз кхыча тайпара да. Ахчан преми ше хьадаьчунга хьежжа хургйолга а ховш дукхагIа шура яккхара ший низ дIакхоачар деш, цу гIулакхашар кулгалхошкара дIадехара мело ца еш къахьег хIаране. ГIулакх иштта вIаштIехьдаьккхачул тIехьагIа лурчоагIа хиннaчул 1,2 процент лакхъелар ферме къахьегама овсарле.

Доаркашта юкъе котало Темирханова Маржана яьккхар. ХIара Iаттагара йиъ эзарнел совгIа килограмм шура яьккхай цо. Цул дукха тIехьайнсанзар Сагова Марем. Шура яккхара шера план кхоачаш ца еш цхьаькха а йисанзар. Хьаьнала къахьийгар скотникаша Баркинхоев Аюпа, Могушков Хажмурада, Iаьсий леладеча Газгиреева ШариIатен Костоева Хьаваси, кхычар. КарагIдаьннчох кхоачамбаь Iе дага яц тха коллектив. Сийлахь-йоккхача Котолон 40 шу дузача ден сийна оаха лаьрхIад Даьхенна шура дIаялара пхе бетта план 9 мае кхоачашъе. Дагалаьцар чакхдакхара таронаш я. ХIанз санна цIаккха а Iалашдаьдац тхо доакъарашца. ЛурчоагIа хинначул 40 процент гаргга дукхагIа кийчдир уж тхона соахка.

ДОЯРКА ТЕМИРХАНОВА МАРЖАН

— ТIеххьарча хана тха чIоагIа йоакхо ю совхоза кулгалхоша. Ферме хьалдаьд хьайбаш леладечун цIа. Сагга мел эшар да цу чу: телевизор, магнитофон, радиоприемник. и. кх. дI. КIира шозза цергий лор, терапевт, акушер-гинеколог хул укхаза. Царна лаьрхIа кабинеташ я. ХIара дийнахьа болх беш я медсестра Марзиева Аза. Сийрдеи паргIатеи я столови. Болх чакхбаьлча лувча ваннаш я. Барзкъа тегийтара заказ де а йиш я фермера ара ца воалаш. КIира цкъа быткомбинатера болхло йоагIа тхо долча.

Лоацца аьлча, цу хьале лерттIа болх хьа ца бар доккха эхь да. Иштта балха хьалаш вIаштIехьадахарах совхоза кулгалхошта дег тIара баркал ала лов.

ФЕРМА ЗООТЕХНИК МУТАЛИЕВ IАЛИХАН

— Львовски областе санна, дукха ха йоаццаш цеховой методагIа хьайбаш леладелга юкъедоаладаьд оаха. Деттаи дараш, дахка дезденнараш, дахка доахан къаьст-къаьстача цехашка леладу. Дахка ха хьатIакхача 22 ди мара ца дисача Шанхоева Молатхана кулгалдеча цехе дIачулу уж. Дахкача доярка Муцольгова Макка керте латтача цехе кхоач. Цига итт ди даьккхача осеменени а йиIя юха а детташ дола доахан леладеча цехе дIадуг. Фу ду цу гIулакхо?

Ферма керттерча цехе — доахан деттача хIара доаркага 25 етт ба. Царех пхи - ялх дахка дездешна е дахка доахан леладеча цехашка хулаш нийслу массе хана. Долче, духхьал доахан дийттача боал уж. ХIаьта божа бетта а ца безаш. Iодаь Iаьсий унахцIена хилийтарга хьежача йоал Шанхоева Молатхан, Муцольгова — тIехьагIа ма хулла дукхагIа шура лургйолаш уж кийчдича.

Цу цехашка къахьегача хIаранс шо-шоай балха говзал дикагIа караерзае йиш хулийт цу гIулакха.

Детташ дарел кIезигагIа хIама юъ дахка дезденнача доахана. Хьалха уж дерригаш цхьана леладеча хана, доакъар цхьатарра телар. Из бахьан долаш дукха доакъар доадора дахка дезденнача доахана дIа ца дуаш. ХIанз кхыча тайпара да. ХIара цехера хьайбаш кхабара къаьст-къаьста рацион оттаяьй. Цу гIулакхо йиш хилийтай доакъара кхом бе.

Львовски методах хIара доаркас аргI-аргIагIа ший доахана группа вIашагIтох дахкачарех, хьалха уж хьано леладаьд а мишта да а ца ховш. Долче, доахан кердача доаркага дIаIамалехьа ха йов, хьа ца йоаккхалуш дукха шура а юс. Цудухьа из гIулакх оаха кхыча тайпара ду. Бахкачул тIехьагIа ше хьалха лелабаьча доаркага кхоачийт етт.

СКОТНИК БАРКИНХОЕВ АЮП

— Укх ферме аз къахьега ялхайтта шу да. Хьайбай помещенеш цIенъелга, доакъар дуллилга кулгашца дора хьалха. Цудухьа ши бIаь бежан леладе цхьан сага низ дIакхачацар. ХIанз деррига хувцаденнад. Механизаци яьй. Кхо, нувхаш транспортера лента дIатIахьекхача воал со. Доакъар а из кийчдеча цехера транспортеро хьатIа а дай ше дулл. Дудухьа паргIатта Iунал дулу сога ши бIаь Iатта. Иззал доахан леладу скотника Могушков Хажмурада а. Раьза да тхо тхоашта доагIача алапешта а. ХIара бетта 260—280 сом эц.

Халача балхашта механизаци яьчул тIехьагIа дикагIа вIаштIехьдоал тха хьайбаш латтача а коа-карта а цIено лелае, доахан лазарех лораде. Из бахьан долаш «Молочно-товарни фермай толашагIа йолча санитарни поста» яха вымпел еннай тха коллективана района санэпидстанце.

Дийцар дIаяздаьр
М. ХАМАТХАНОВ.

ЛОВЦАШ

Дика сварщица я
Сажи...
Гонахьа Iолег
ЦIийденна сийгаш,
Хеталу: цу сийгех
хьахул
Бос лепа седкъий,
жовхьара кIийгаш.

Цун оамал йовза гIерт
со,
Агабо е Бешто хул
цунах,
ХIаьта а из цкъаза
сона
Тара хет Цицкиев
Мухьмада.

АКТРИСА

Гуржий драматурга Иоселиане язъьнча «Ворда хаьрцачул тIехьаргIа» яхача трагикомедех Хакишев Руслана оттаяьча спектакле Кодзоева Дугурхана ловзаю боккхача дезала наьна — Кесаре роль. Эггара хьалха сцена тIа яьлча гIоне мемогга цIаргIа, ков-карта эшаш дола хIама деш лел из. ЦаI ца деш ягIа сатем боаца йоккха саг я вайна къонача йоIо гойташ яр. Бакъда, тахан иззал чIоаргIа гIадйига из корзагIъяьккхар — дуккхача хана денз цIа ца боагIаш гайна, городера шоай исташца хьоашалгIа баьхка цун беза къонгаш. Деррига а са царех доалл цун, хIаравар саг йоалаяь Iохоаве, уж ираз долаш бахаш хиларах гIадъяха го ба цо боахар.

Даьна Агабона (М. Цицкиев) Iалаьмате чIоаргIа деза ше ваь, ше хоздаь, тоадаь лаьтта. Из дезаш а цу тIа болх беш а ший къонгаш хулга чIоаргIа лов цунна, шийна деза хинна хIама цар дIахо хьоргдолаш. ХIаьта наьна Кесаре кхы уйла я. Ший къонгаш юрта ца бахаш, городе баьхача, хьал-таро йолча наьха истий цар кхийлача Iалаьмате дика хеташ я из. БоккхаргIа болча къонгашта цу тайпара истий боалабаьб цо. ЗIамаргIчоа а цигара йоI йоалае гIерташ оарцагIъяьнна хьувз из. Бакъда, укхаза Агабо котваьле, Бухутена (Б. Даскиев, С. Гайсанов) йоалаю шоай юртара йоI Цаго (М. Евлоева). Царех а Кесарена дагахиннар хул: городе дIа а бахе, цига баха ховш, даьна дагадаьлла паьтта меттел, да а нана а дицделе. Деррига а бераштa, дерриге а цар ираза, яхаш, котамо ший кIориган санна, къонгаш лорабеш лийнна Дугурхана турпал тIеххьара кхет: ше лийрхIараш, шийна хийттараш ший къонгаш боацилгах. ДIа-хьа удаш, ше шийна дукхаргIа а дикаргIа а йола хIама яхьа гIерташ корзагIбаьнна уж хьувзаш бIарга а байя, сов цецъяьнна бIаргаш тIа а дайя, кулгаш дIадахийтача латта соцалу из. Кхет Кесари кхоеш кхеяь тIехье тIехье йоацилгах. Бакъда, тIехьа а кхийтар из. Нанна хийттача бесса къонгаш хиннабоацилга тIехьаргIа кхы а чIоаргIаргIа гучадоал.

Iоажала лазар кхийтта из метта йижача а багIац городе бIи белла бола къонгаш наьнага хьажа, багIац из еннача а. Нана енна пхи шу даьнначул тIехьаргIа, дас кхы саг йоалаяьлга хайча, даь боахам цунна кара ца бахийта аьле, гулбеле боагIа уж даь сесаг эккхае дагахьа. Цар даьккха дов ла ца могаш, дог мийкхе ла Агабо, бакъда, цунна дагадаьллар, цо лийрхIар кхоачашхул: Агабос йоалаяьча саго кIаьнк ву цунна, хIаьта цун боккхаргIа бола къонгаш шоай ковна, шоай даь сий доадий, бус. Хилац царех нанна дагахиннараш, дас лийрхIараш...

ЦхьаьккхА спектакле а наьна роль ловзаю Кодзоева Дугурхана. Из я Н. В. Гогола «Ревизор» яхача комедера городниче сесаг — Анна Андреевна. БIаьхийча наьха этике а мораль а къахьегама наьхачоа тара яц. Цар мораль—рузкъа. МаIа нах меттел, кхалнах а из «йис» кхийтта ба. Дугурхан, къайла ца хьош, гучадаккха гIерт ший марах городничий, вIаьхий саг ваьр ше йолга. ХIанз ревизор — Хлестаков венав. Петербурге дIадаха аьттув бала йиш хулача дIакхаьчад гIулакх, маьрах инарал ве тарлу. Кодзоевай Анна Андреевнайна, бIаргий са доадаь духьала латт столицера вахар. Цунна лов цига эггара хозагIа а, дикагIа а, доккхагIа а дола цIа шоай дар хулга, ловзарешка аха ший вIаштIехье хулга. Из чакхдаккхар духье эхь, сий дохкаргдолаш саг я из. Бакъда, цо лийрхIар, цун дагадаьллар вIаштIехьа ца доалаш дус, ревизор ве мотташ везваь цар тIанийцар, акхарна дагахиннар хилац...

«Iа дIадийнар» яхаш я Плиева Махьмад-СаIида вай хьанарча юртарча вахарах лаьца дувцаш йола комеди. Цунах оттаяьча спектакле Сийбата роль ловзаю Дугурхана. Iалаьмате аьрдагIа а харц а саг я Дугурхана турпал. Кхалнаха юкъе хийла нийслуш йола тип я артистка вайга гойтар. Мар цо витац, несийга бала а цо бахь. Цун эггара воIа дар — массадолчоа ше бакъ хеташ хилар, ше яхар мара нийса ца хетилга. Нийса кхетам ца луш, кIовеш цо хьалкхеваь воI харц наькъа тIа воал. ТIеххьара дох цIа. Сийбата уж во оамалаш кхы а чIоаргIаргIа кIоаргъеш, цу спектаклага хьежачун гоамъенна ца Iеш, дегаза хургIолаш гойт артистка уж бIеха оамалаш, уж тайпа яраш шоай ца хилийта гIерташ нах лоралургболаш.

Зритель сакъердалуш хьожар «Ца воалаш даь зоахалол» яхача французски драматурга Ж. Мольера комедех оттаяьча спектакле Кодзоевас кхеллача Доримена яхача йиIий суртсибатага. Шийла дуккха вокккаргIа волча сагага маьре яха хьовз Доримена. Из маьрел цун даьна эш, Доримена йигар вIаьхий воландаь, хIаьта йоIа а эшар — из рузкъа. Мар ва яхаш, шийна хетар деш яха йоалл из. Аз новкъарле ергьяц хьона, хьайна хеттача тайпара хьо а ваха, сайна хеттача тайпара со а яхаргья, йоах цо. ХIаьта ший турпала уж дегаза оамалаш артистка дика йоашхаш гуча а йоах.

«Сай новкъа водаш ва со» яхача спектакле цхьа монолог мара яц Дугурхана турпала. Интернациональни декхар кхоачашде, афгански халкъа гIо де цо ший воI вахийтача вайнахьа кхалсага суот субат. Душманий карагIа па цун воI. Из вийна Iалаьмате шийна хала дале а, доккхал ду цо ший вежарий — Афганистана ахархой, болхлой ираза вахар бахьан цо ший са дIаденна. Вайнахьа фольклорера наьна белхам ба из монолог — дунен тIа мел долча вочун духьалара протест.

— Кодзоева Дугурхан, — йоах гIалгIай театральни труппа керттерча режиссера Хакишев Руслана, — дэнал долаш а ший профессена мутIахьа а я из. МоллагIча жанрах а амплуах а йола роль ловзае говзал, саг хьогаргволаш хьинар долаш я из.

Б. АБАДИЕВ.

ТУМГОЕВ Махьмад

БЕРИЙ ХЬАША

Тховсар хоза я ял-цIаргIа,
ЦIеньюкъ ловцаш латт
корсам.
Бераш ловзаш лел эгI-маргIа,
Хьаша варга хьеж фусам.

Ва везаш ва веза хьаша —
Даькъал дувца Керда шу,
МагIа вакхха лерхI бераша,
Хьош хьалхашка мерза шу.

КIай мож наькхал эгIа
йоалаш,
Букарвийрзе, лувзаш гIадж,
Бийсан шийтта сахьат
доалаш
Корсама кIал вела къаж.

МоллагI хIама дац цо
дахьар —
Боаг дошоца лепа бос,
Лампаш сийрдайоал
гонахьар,
Берий юхь тIа гIозал йосс.

Хаттар даь, фуд-малад
керда?
Хьаша совгIат декъа отт,
Цо ше венав йоах, сакъерда,
Шуцар безам баьнна кот.

ГIора-Даде кара кховдаш,
Цар цхьатарра тIоараш тох,
Бакъда, хьаша ваха хьовзаш,
Бераш чIоагIа матар долх.

Мехкахошта ловца боаккх

Керда шу хьатIаотташ тха къамаьл хилар хIанз Алма-Ате вахача вай мехкахочунца Казахски ССР Iилмай Академе сейсмически института геофизически вариацей лабораторе заведующи волча, геолого - минералогически Iилмай доктороца, профессорца Курскиев Козлой Iадрахьманаца.

Кердача шу цо дег тIара даькъала дийцар ший мехкахой, белгалдаьккхар Нохч-ГIалгIайче экономически а социально а дегIайоагIача, культурни вахаре хиннача хувцамаша ший дог гIоздоаккхаш хилар.

ДIахо Iадрахьмана аьлар:

— Сона а гIоза хилар 1984 шу. Са а вIаштIехьдаьлар Казахстанеи Юкъерча Азеи лаьттан чIор хьахилара бола Iилман болх чакхбаккха, вешта аьлча, мохк агара процессаш Iилмаларда тIа кердача тайпара тахка.

М. МАЛЬСАГОВА.

ХЬАМСАРА МОХК

СИЙЛАХЬ - БОККХАЧА эрсий поэташа А. С. Пушкина, М. Ю. Лермонтова, кхычар дег тIара езаш хестаяь Кавказ, цун лоамаш, цига бахаш бола къахьегама нах бера хана денз безабенна яр со. Дагадоаллар кхоачаш хул оалаш ма дий, нагахьа санна чIоаргIа безам а болаш цу хIаманна хьо тIакхувш хилча хIаьта а. Из аьттув са баьлар. Аз а са мара — художника Ревин Владимира Васильевича а дийхар Нохч - ГIалгIай АССР просвещене министерствагара тхоашта болх балар. Иштта, 1972 шера тхо нийсделар Наьсарен районерча Яндаре, цигарча № 1 йолча юкъерча школе. Аз немций мотт хьехар бераштa, хIаьта Владимир Васильевича — рисовани а черчени а. Эггара хьалхарча дийнахьа денз езаелар тхона хьуна, аьлешта, довкъашта юкъе улла гIалгIай юрт. Тхона цига баха нах безаш хиннилга хургдар из, иштта дезаш а лоархIаш а тIанийцар тхо цигарча наха а, гаргарча, бовзача, безача наха санна, тхона эшшаш дола гIо дора.

ХьалхагIа книжкашка гIолла йовзаш хинна Кавказа наьха камаьршал, доттагIал боккъонца укхаза лайзар сона. Эхь - эздел долаш, вокхагIчо яхар деш, хьехархой безаш а лоархIаш а, харцахьа доацаш, дешара тIакхувш долча берашa цецдоахар тхо. Хийла царца хьунагIа, лоамашка ихад. Дукха дика хIама довзийтар тхона цар, дукха дувцар фаьлгаш, легендаш, хIаьта уж халкъа истори ма дий. Цу школе аз вIашагIъеллар интернациональни доттагIала клуб (КИД), цига оаха хьайнийллар тIема а къахьегама а музей. Цу хана тха КИДа республике хьалхара моттиг яьккхар.

Пхе шера бир аз болх цу школе, хIаьта 1977 шера цу юрта хьайнийллача кердача школе организатора балха хьожайир со, шу доаллаш дешара даькъе заведующелла оттайир.

1979-ча шера денз Назрановски районо инспектор йолаш болх бу аз, хIаьта цу хана денз маро город Назранерча № 2 йолча юкъерча школе болх бу — рисовани а, черчени а хьехаш цул совгIа, цо гIо - новкъостал ду районерча школашка оформлени еш.

Укхаза, Назране, еннай сона «Халкъа просвещене отличник» яха значок а.

IАЛАЬМАТЕ чIоагIа беза сона укхазара нах. Дийца варгвоацаш дукха дац аьнна, сона гуш дола дида цаьргара хIара денна хIана дац аьнна, сона гуш дола дикадараш. Яндарера тхо хьадаьхка пхи шу даьннадале а, хIанз а тIехьа доттагIал леладу оаха цу юртарча нахаца. Хийла цигара баьхке тхо долча ди-бийса доаккхаш хул Мальсагов Бахрон, цун сесаг Додикова Гульнар — гречанка. Царцига хьоашалгIа дахе тхо а хул. ХIаьта Назране кхы а дукха ба тха гIалгIаех а кхыча къамех а бола доттагIий. Iалаьмате тхоайла лоархIаш а неший да тхо — со а, гIалгIа Баркинхоева Жабраьила Мадина а, хIире Маргоева Финат Дударовна а. Дикадар а во дар а цхьана декъ. ДIа а хьа а дезаши лоархIаши хилар цул хозагIа а дикагIа а хIама хила йиш яц. Из тха долаш да. Цунах оаха доккхал а ду.

Цхьа воIи ши йоIи да тха. ВоIа — Владимира — шаьра хов гIалгIай мотт, хIанз из дешаш ва город Орджоникидзерча лакхерча общевойсковой командни училище. Дукха новкъостий ба цун гIалгIай кагийча наха юкъе. ХIаьта 22 декабре сох нани хиннай — Володяна воI ваьв, цунах оаха даь даь цIи тиллай — Владимир. Оляи Венераи хIанз Нальчикерча пищевой техникуме дешаш ба, цар а дика кхетабу гIалгIай мотт.

Лоацца аьлча, тхона Iалаьмате чIоагIа езаеннай Нохч-ГIалгIайче. Цох тха шоллагIа йола даьхе хиннай.

Г. РЕВИНА,
«Халкъа просвещене отличник».

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Путешественница», «Лайчоалпа». Мультипликациони фильмаш.
9.00 — «Шера Iуйре». Советски поэтий стихаех йола поэтически композици.
9.30 — «Дуне го хьай безам бале». Гор. Выборгерча берий художественни школах дола телевизионни документальни фильм.
9.55 — «КIай гIа» яха фильм-концерт.
10.35 — Ш. Перро фаьлгех йола «Къаьнача бозбуача фаьлгаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
12.50 — «Вай берала футбол» яхача телевизионни документальни фильма премьера. Советски футбола историех.
13.40 — «Сакъердаме нотнаш». Къонача роналистий концерт.
14.40 — Куба къаман цIейга — мукъальнача Денга. Кубински телевидене программа.
15.55 — Советски лаьттара вIашагIнхетараш.
16.25 — «Бетта чура циси» яхача мультипликационни фильма премьера.
16.25 — «Дото ревю». Художественни фильм.
17.30 — Ералаш» яхача юмористически киножурнала оагIонаш тIа гIолла.
18.10 — Тахан дунен тIа».
18.25 — «Сакъердаме жерой яхача телевизионни музыкальни фильма премьера. Ф. Легара из цIи лелаеш йолча оперетта муамех. 1-гIеи 2-гIеи сереш.
21.00 — «Ха».
21.35 — Белама гонахьа». Останкинорча Концертни студера юмора сайре.
23.15 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — «Iан этюд». Телевизионни документальни фильм.
8.30 — РСФСР халкъа артиста Н. Кутузова кулгал а деш, Центральни телевиденен Еррисоюзни радион эрсий илле Академически хора дIаоала эрсий Гинбухен иллеш.
9.00 — Мультфильмаш: «Рекс юхаверзаве», «Кердача шера приключенеш».
9.30 — Эстрадно - симфонически оркестра концерт.
10.00 — «Маугли». Мультфильм, 1-гIеи 2-гIеи сереш.
10.40 — «Ва, са тIеххьара безам...». Ф. И. Тютчева стихаех дола концерт-фильм.
11.25 — «Къаьна танго». Телевизионни музыкальни фильм.
12.25 — «Са Iан беш». Телевизионни документальни фильм.
12.45 — Ф. Мендельсон — Итальянски симфони. ДIалонх «Гевандхауз» яхача симфонически оркестра. Дирижер — К. Мазур (ГДР).
13.10 — «Хьехархо». Художественни фильм (Куба).
14.40 — «Мэнго — из седкъа ба». Фильм-концерт.
15.05 — «Ассоль». Телевизионни художественни фильм.
16.10 — «Тха корреспонденташа дувц». Кердача шерара обозрени.
16.55 — «Флорчата» яхача документальни фильма премьера. Гор. Кишиневерча мультфильмай берий студе воспитанниках.
17.15 — «Сона дагайоагIа из тамашийна ха». Фильм-концерт.
18.05 — «Тамашийна калоша», е бераш театре дахарах дола Дувцар». СССР халкъа артиста С. В. Образцова кулгалдеш оттадаь Паччахьалкхен Центральни тенкий театра фильм-концерт.
19.10 — «Хьаста корта тоха». Гжелерча ширача гончарни искусства историех дола телевизионни документальни фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Мультконцерт.
20.20 — Социалистически паччахьалкхений документальни фильмаш! «Иена, Города портрет» (ГДР), «Вай ха — вай ди» (ЧССР), «Волински къаман парк» (ПНР), «Прикладной искусства музей» (ВНР).
21.00 — «Ха».
21.35 — Къоначар командашта юкъера хоккеях йола дунен чемпионат. Финлянде сборни — СССР сборни. Финляндере передача.

2 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Говзаме кулгаш».
9.05 — Илли фал Нина Высотинас.
9.30 — «Болата нарном». Социалистически Къахьегама Турпалах И. Ф. Тевосяна вахарах дола телевизионни документальни фильм.
10.05 — «Дото ревю». Художественни фильм.
11.15 — «Капитана Врунгела приключенеш». Кхойтта сери йола мультипликационни фильм. 1-гIеи, 2-гIеи, 3-гIеи, 4-гIеи 5-гIеи сереш.
12.15 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Iалами саги». Телевизионни документальни фильмаш: «Кхаш тIа болх бу ха», «Денхар дIададалар», «Говраш, говраш...».
15.40 — «Номер цаI йола бокъо». Советски паччахьалкхенни бокъонни кIийленаш» яхача циклцара. Къахьега бокъо хиларах. Даьна лоацаш ва СССР нахьегамен социальни дешайн председатела хьалхара заместитель Л. А. Костин.
16.10 — «Кердадараш».
16.15 — «Виь доттагIачун вахари приключенеши». Берашта дола телевизионни йиь сери йола художественни фильм. 1-гIа сери.
16.10 — «Принцип несовместимости». Iилма - довзийтара фильм. Iилмани дини уйла-нигат цхьана тарлуш ца хиларах.
17.10 — «Сакъердаме стартаж».
17.55 — М. Матусовскиа «ЦIи йоацача бухьа тIа» яхача стихаех В. Баснера даьнкха илли. «Илли сагаца дус» яхача циклцара. Гор. Горьнера передача.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.
19.05 — Мультипликационни фильм.
19.10 — Хоржамашта накъадолхаш.
19.30 — «Дувбиаь доттагI». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Смена яьнначул тIехьаргIа». «Электрощит» яхача заводера сайре.
23.15 — «Тахан дунен тIа».
23.30 — Шахматех йола дунен чемпионат. Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — «Академик Трофимчук». «Биографе оагIонаш». Телевизионни документальни фильм.
8.50 — «Дезал дезал санна ба». Телевизионни художественни фильм.

Спортсменех дола дувцараш

НИКЪ ДИКА ХИЛБА ХЬА, IАЬЛА!

ХАМХОЕВ Iаьла... Шоана хеза хила мег цу спортсменах дувцаш, хIаьта а цун спортивни вахар шоана кIоаргагIа, дикагIа довзийта безам ба са. Дукха толамаш да, сона хеташ, цо хIанз а даханза, дIахо йодача хана цунга хьежаш. Из къона ва, Iаьла ваьв 1965 шера ТIой-Юрта. Ший дийтта шу даьнача хана волалу из Назранерча ДЮСШ дзюдо секце аха, цу хана цун тренер вар со. Юххьанца каст-кастта тренировкаш юкъагIъютар цо.

Цун тайп - тайпара бахьанаш дар—е ТIой-Юртара хьаьха гаьна яр е даьша сецавора. Бакъда, даьца-наьнаца са къамаьл хиначул тIехьагIа из дикагIа аха ваьлар. Са бIарго зийра из дегIаца низ кхехкаш кIаьнк волга а цунца болх бича цох дика спортсмен хургволга а. Кхаь шера ихар из Назранерча спортшколе, цул тIехьагIа СССР спорта мастералла кандидат а волаш соца цхьана Казахстане вера.

...Се цигара дIавахарах лаьца массехк дош ала безам ба са. ЧIоагIа ловра сона айса кхебераш лакха класс йола спортсменаш хилийта. Назране дацар цу гIулакха эша хьалаш. Цигарча, дика спортсменаш хургболча кагийча нахах дог лазар, цудухьа цар даьшка - ноаношка дехар а деш, уж вай мехкарча тайп-тайпарча тренерашка дIателар аз. Даим сох белаш хулар кхыбола тренераш, массехк шера кхебий - кхебий мехка дIабекъ Iа спортсменаш яхаш. Сона дагадаьллар кхы тайпа дар: айса кхебераш дIахо а дIагIоргболча новкъа бахар...

Алма-Ате веначул тIехьагIа эггара хьалха Хамхоева дакъа лаьца яхь яр дзюдох йола Казахски ССР хьалхле яккхара кагирхой турнир. Цига Iаьлас хьагойтар духхьал ший ханарчарна духьалъэтта ца Iеш, республика дикагIболча дзюдоисташта а духьалъотталургволаш ше волга. Цу шера (1982) тренера дехарах цунга дакъа лоацийт «Динамо» ДСО Центральни Совета хьалхле яккхара бокхагIчарна юкъерча къовсамашка. Къонача Iаьлий толамга догдоахар аз, зехьа доахаш а хиннадацар! Цо шоллагIа моттиг йоаккх, цунца цхьана СССР спорта мастера норматив кхоачаш а йир.

ТIАТЕНА къахьегаш волча зIамсага говзал дегIаухар, цунга хьежжа дар толамаш а. 1983 шу дIадолалуш цо дIагойтар Казахски ССР чIоагIагIболча татаме мастерашта юкъе шийга кхоачаргволаш цаI воацилга. Кхы а массехк бутт баьлча мехка къонача спортсменашта юкъе кхоалагIа моттиг йоаккх цо, июль бетта VIII ахкан спартакиаде кхоалагIа призер хул. Спартакиада йолча хана чакхйоахаш яр доазол арахьарча спортсменаша дакъа лоацаш йола Еррисоюзни яхьаш, юха а бронзови медаль Хамхоевга кхоач.

Цул тIехьагIа цу толамех кхоачам ца хеташ вола Iаьла кхы а чIоагIагIа йоакхо е ваьлар тренировкай. Дика кийчо а яь вахар из Голланде кагирхошта юкъе хиннача Европа чемпионате, цигара дото медаль а яхьаш цIавоагIа къона борец. Дуккхаза ихав Iаьла мехка вIашагIтехача команда юкъе а волаш, дунен халкъашта юкъерча турнирашка къовсавала, бакъда, цIаккха а а венавац медаль ца йоанкхаш. 1984 шу дIадолалуш кагирхошта юкъера мехка хьалхле яккхара турнир хилар Риге. Цига финальни къовсаме ца ховш эшарах шоллагIа мара хилавзар из. Ца ховш ийшар аз ях. Европа хьалхле яккхара яхьашка дакъа лоацаргдола Советски Союза команда вIашагIтохача сборашка Iаьлас ший дар санна 60 килограмм дозал долча мехка борецашта юкъе шийга кхача могаш цаI воацилга дIахьекхандаь.

Юххера а Европа чемпион а дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер а хилар вай мехкахочох.

Из болхлой дезалера хьаваьннав. Цар дезале цхьайтта саг ва — виь кIаьнки, пхи йиIиги, да-нанеи. Iаьла кIаьнкашта юкъе шоллагIа ва, вокхагIвола Iийса Назранерча автотранспортни предприяте автобуса тIа болх беш ва. Мухьмада ТIой - Юртара № 1 йола юкъера школа чакхъяьккхай.

Цун да Хьамид «40 лет Октября» яхача совхозе дика вовзаш ва. Цо Iомаваь хила веза Iаьла а къахьегам беза, аьннар де, халонех вIалла а ца кьехка. Тренировкаш йолча хана ер де, вож де яхаш хьалхадаха дезаш хилац цунна, кIеззига салаIа хьайна яхаш сецаве везаш хул. Из спортсмена дика оамал я.

ТIЕХХЬАРА дошо медаль яккха низкъало хилар Iаьлийна, цкъа-дале, цунца къовсабеннараша из дика вовзар, ховра из мишта лат. ШозлагIа - дале, цо дукха къахьийгадар гIелвала гIерташ. Цу тайпара халонаш нийсъеннаяле а чIоагIа лоIам, алхха котало яккха уйла хиларо гIо дир Хамхоевна.

Цунгара масал эца гIерташ ба дуккха цун нийсархой. Къонача борецаша дIаэца мегаргдолаш дукха дика хIамаш доахк цох. Хотта, догIа, шелал хиларах ТIой-Юртара ваьнна Назране секце из хьаухаш хинна хилар, хьацараша биза цIаваха араваьле машинага хьежаш массехк сахьата ара латтар дагадехача со цецвувлар цун лоIамах. Цу тайпарча сагах мара хилац бокъонца вола спортсмен!

ДIахойодача хана Iаьла латаш хургва 65 килограмм дозал даращца. Хала хургда спортсмена. ХIаьта а со теш Хамхоева царна юкъе а йоагIаш йола моттиг хьалоацаргхиларах. Цо кастлуш дакъа лоацаргдола яхь я дунен зIамигача чемпионата нийса лоархIаш йола дунен халкъашта юкъера Тбилисски турнир. Цунгара дIайолалургья Iаьлий керда спортивни карьера.

ХIанз тхо шиъ цхьана болх беш а цу турнирага кийчлуш а да.

ДIайха дешаш аьлар Хамхоевх СССР вIашагIтехача кагирхой команда тренера В. Каплина. ДIахо а Iаьлас доккхий толамаш а доахаш вай мехка спортивни сий лакха лоаттадергхиларах дог тийша ва из.

Я. МЕРЕШКОВ,
Казахски ССР заслуженни тренер.

СУРТА ТIА: Хамхоев Iаьла.

Дезале керда саг хьахилар ираз да, бакъда, из ираз, кхолха дера Грозне бахача СаралиевгIар Резедагеи Руслана-геи. Цкъа деш кхоъ бер дир цIеннанас! Ваха, Яха, Яхийта аьнна цIераш техкай вешехи шин йишехи.

Царех эггара дезагIдар а цаI ах килограмм совгIа дозал долаш да.

ХIанз ворхI саг ва СаралиевгIар дезале.

СУРТА ТIА: Ваха, Яха, Яхийта.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

САЛОIАЧА САХЬАТА

ЛОАЦЦА ДУВЦАРАШ

Хье ваьнначара ва

Автобуса чу хьачуваьлар дика менна кеп ятта зIамсаг. Маларо хьаькъал дIадихьа ше фу леладу ховш вацар из. БIеха мотт а бувцар, яппараш а йора.

Цхьан къоаночо бехк баьккхар.

— Iа фу ях? Со малав хаций хьона? — тIачайхар меннар.

— Малав хьо?

— МуцIара - наькъан Хахкий воI ва со.

— Хьай тайпанга-тохкамга хьежжа ва, — аьлар къоаночо...

Бераш мичара денад Iа?

Базархо йолча хьоашалгIа нах бахаб.

Тоабеннача боахамах, йIаьхийча цIенченах цецбаьннаб хьаьший.

— Ер стенка ГуржегIа базара яхачара ийцар аз, ер кIувс Бакура бенаб, хрусталь Москвера ийцар, ер фунаьхкдаьр минаьхкдаьча базара яхачара ийцар аз, — яхаш, хIамаш хьахьоккхаш яьллай фусамнана.

Ий тIа ловзаш дагIа бераш бIаргадайнача хьаьшас, эккхийта хаьттад:

— Ераш малагIча базар тIара денад Iа?

Нали Эпи

Нала болча яхай Эп, нукх чубола киркаш лорадеча балхе оттае ше аьнна.

Нало кхаъ бийхаб.

— Кхаъ балар-эцар бехк хулаш хIама да, хьо, Нала, доккхача гIулакха тIа ба, алапий а алсама да хьа, согара кхаъ ма бехабалар Iа, — дехар даьд Эпо.

Iо-хьал болабеннаб Нала. Цо хIара гIа массаза баккха, дими мо эгаш хиннад хIараздаьнна цун дегI, миска ий а цIувзадеш.

— Эп, беркате дий са дегI? — хаьттад Нало.

— Даьра да, — жоп деннад Эпо.

— ДIаховлда хьона, Эп, хьо мо болчаргара аз кхаъ ца ийборе, иштта дегI хьал-таро а хургдацар са, хIаьта хьо а мича йоагIа, Эп, цхьа бахьан доацаш маькха киркаш лораде. Са полтув дIа хьалъулл хьона, аз карара-кара а эцац, Iа карара-кара а лац...

I. КОДЗОЕВ.

БЕЛАМ А БЕЛХАМ А

ВIалла бакъдац

— Шун завода коа мукхъюаш импортни оборудовани улл ма йоахий?

— ВIалла бакъдац, из-м вай мехка хьаьр я.

Балха хьавалехьа

— Аз шоана массазза хьалхадаьхад, балха хана цхьа тIадам малар ма мала яхаш?

— Ой, аз-м балха хьавалехьа мара меннадац, новкъост мастер.

Ветеринар веха веза

Унахо: Корта лазе а хьал во дац са: берзо санна хIама юъ, говро санна болх бу, сайрийна жIали санна кIаьдлу, хIаьта бийсана сурока санна наб ю.

Лор: ХIаьта Iа ветеринар веха веза.

Сесагацара къастар

— Сай сесаг йита воалл со. Соца цо къамаьл ца ду ялх бутт баьннаб.

— Сих ма ле, воше. Иззамо шоллагIъяр мичара корайоагIаргьл хьона?

Жоп

Уроке хьехархочо дешархочунга хетт:

— Iажаш бахара малагIа ха я дикагIа?

Дешархочо уйла еш, хье ца луш жоп лу:

— ЖIали дIадийхка латташ яр.

Бетта етт

— Дийнахьа хьай Iаттагара мел шура йоаккх Iа?

— Итт литр.

— Йохка мел йохк?

— Шийтта.

ТIаккха хозаргдац цар дувцар

Шийна йовзаш йолча кхалсагага вокхо:

— Долчча хIаман дика яр тха квартира, цхьа хIама во дола мара: оаха мел дувцар лоалахошта хоз.

— Пенах кIувс хьалтоха.

— ТIаккха сона хозаргдац лоалахоша дувцар!

Экзамене

Профессор: — Фу аьннад Белинске Гоголах?

Студентка: Бехк ма баккхалахь, профессор, со йдахар дувцаш яц.

Р. ХАШАГУЛЬГОВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Майковске, ул. 92. Телефонаш: ред актора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00346. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5460.